

TVÅHUNDRA ÅRS LOKAL HISTORIA
[KALSÖNERAS BARRÖ]
CARLSSÖNERNAS BARRUD

DEL TVÅ

Alf Gunnarson
MMII och MMXXI

Birgit
Axvall, år 1931

Här är alla rubrikerna i originalversionen.

Jag klipper ut därifrån och kopierar in i denna version, rubrik efter rubrik.

INNEHÅLL

01. Förord	25. Tre ägare träder tillbaka
02. Med flaggan i topp	26. Augusta Charlotta från Smedsbol
03. Ett blad med bilder	27. Tredjedag jul år 1913
04. En släkttavla	28. Det enda barnet
05. På andra sidan Atlanten	29. När var sin syssla sköter
06. Brev från Amerika	30. Historier
07. Ett 450-årsjubileum att fira	31. I valet och kvalet
08. Storskifte i Barrud 1807-1814	32. Bernt hemma hos morfar
09. Laga skifte 1848 -1850	33. Klockor klämtar
10. Tänk om dokumenten kunde tala	34. Mitt i julbrådskan
11. Jonas och Maria	35. Bytt är bytt
12. Arvet efter Jonas Svensson	36. Arrendekontrakt
13. Maria och hennes son	37. King Edvard och Sengana
14. En myndig kvinna	38. Sommargäster i stugan
15. Johannes och Stina Lovisa	39. Broderligt delat ansvar
16. Gustava och Carl Gustaf	40. Ett brokigt blad
17. Morfarskärret	41. Amerikafrämmande
18. Åtta personer på trettio tunnland	42. Krontorp 100 år
19. En ung Karl köper mark	43. Byalaget i Barrud
20. Granngårdens gränser	44. Mot århundradets slut
21. Mera mark att bruka	45. År 2001
22. Ett tungt vårbruk år 1889	46. År 2002
23. Tillgångarna täcker skulderna	47. Gömt och glömt
24. Farväl till Ida och August	48. Bara en sak till
49. Eftertext.	

FÖRORD

Den här historiska berättelsen ska handla om Barrud. Det är närmare bestämt det hemman som under minst hundra år har kallats för *Kalsöneras ställe* jag ska skriva om.

År 1798 flyttade trumslagaren Olof Larsson Moberg till Barrud. *) Han ägde sedan 1/10- dels mantal i Barrud och en del av den marken ärvde hans äldsta dotter som hette Maria Olofsdotter Moberg. Där börjar den här historiska berättelsen och den har hittills inte något slut, eftersom Karlsönernas gård fortfarande (år 2001) är i samma släkts ägo som den var för drygt två hundra år sedan.

De faktauppgifter som ligger till grund för skriften hämtas i första hand från tillgängliga gårdshandlingar som tillhör fastigheterna Barrud 1:2, 1:3 och 1:22. Utöver gårdspapprena, är Leif Vördes uppgifter ur de gamla kyrkböckerna av stort värde som komplement till handlingarna om ägarförändringar, bouppteckningar och arvskiften. Det finns också rätt mycket av muntlig information som främst Birgit och min bror Bernt, står för. Själv minns jag en hel del av det som Birgits farbror Per Adolf berättade om Barrud och folket där, när han bodde i VallsjöboI på 1940- och 50- talet. Om jag i det här arbetet dristar mig till att skriva något stycke på dialekt, försöker jag komma ihåg Per Adolfs sätt att tala. När text ur de gamla dokumenten citeras, används modern stavning, medan språkbruk och ordval så långt det är möjligt behålls. Efter de inledande avsnitten, som handlar om tidigt 1900-tal och allmänna förrättningar i byn Barrud före år 1800, skrivs berättelsen i någorlunda kronologisk ordning. Sidnummer anges inte. Avsikten är att producera fem datorutskrivna exemplar, av vilka fyra kommer att behållas inom familjen. Ett exemplar kommer att finnas tillgängligt för utlåning.

Tidigare i år skrev jag två historiska berättelser som heter *Mossebo, ett hemman i norra Västergötland 1720- 2000* och *Ett vallsjöbolshemman på Himmelsbolsängen (1750)-1850 - 2000*. Det är ofrånkomligt med en del upprepningar, eftersom saker och ting som redovisas i de skrifterna också berör Barrud och vice versa, särskilt i så kallad modern tid. Det här förordet skrivs den 3 december år 2001 som ett utkast. Nu är det dags att sortera alla papper och komma igång. Ambitionen är att det här ska bli färdigt i januari månad, år 2002.

Skövde i december 2001 och januari 2002

Alf Gunnarsson

Jag är född och uppvuxen i Vallsjöbol och vistades mycket i Mossebo som barn. I mina yngre år var Barrud ett främmande ställe. Under de senaste fyrtio åren har gården allt mer blivit en fast punkt och ett andra hem. År 1967 blev min bror Bernt och jag ägare till Barrud och därefter har våra familjer tillbringat mycken tid där.

*) Nej, Olof Moberg flyttade aldrig till Barrud. Han bodde kvar i Högshult hela sitt liv. Men han köpte, mycket riktigt, mark i Barrud runt sekelskiftet 17/ 1800 och sonen - Olof Moberg d. y. - bodde i Barrud med sin familj.

Texten behålls så intakt som möjligt. Sakfel rättas. Bilder byts om diton av bättre kvalité kan framställas. En del kommer att färgläggas. Stavningen av namnen: 2002 skrev jag Karlssönerna med "K", vilket jag inte gör numera efter att ha läst kyrkböckerna. Här får K- stavningen vara kvar och familjen kallades [ka:lsönera].

Mariestad i oktober 2021 / alf

KÄLLFÖRTECKNING

Gårdshandlingar till Barrud 1:2. 1:3 och 1:22
Handlingar om storskifte och laga skifte i Barrud
Lantmäterikarta från år 1880
Moderna ekonomiska kartor
Finnerödjaboken
Skriften *Barrud en by i Västergötland genom 100 år*
Skriften *A brief extended history of the Lofgren (Johnson / Swenson Families), who settled near Harris Minnesota*, av Lyle Lofgren
Samtal och korrespondens med Leif Vörde, främst om släktförhållanden
Samtal med Hans Ove Persson, främst om medeltiden
Samtal med Anna-Lisa Axelsson, dotter till arrendatorn
Samtal med familjen Tuveesson
Samtal med min mor, Birgit Carlsson, som minns mycket
Samtal med min bror, Bernt Gunnarsson, som minns mer än jag om Barrud
Mina egna minnen som (trots allt) är rätt så många
Egna och lånade fotografier
Tack till alla som på ett eller annat sätt hjälpt till.

NÅGRA MÅTT, MYNT OCH VIKTER

Aln: Längdmått. 2 fot, eller cirka 0,6 meter
Famn: Längdmått, 6 fot, eller cirka 1,8 meter
Fjärdingsväg: Inemot 3 km vägsträcka - en fjärdedel av en gammal svensk mil *)
Fot: Längdmått, cirka 30 centimeter
Kanna: Rymdmått, cirka 2,6 liter
Kappe: Rymdmått för torra varor, cirka 4,6 liter
Kappland: Så stor areal som det gick åt (ungefär) 4,6 liter säd att så på
Lispund: Vikt, cirka 8,5 kg
Mark: Vikt, cirka 425 gram (samma som skålpund)
Mantal: Gammalt mått för jordegendom av viss storlek
Rev: Längdmått. 1 rev= 10 stänger= 100 f, eller cirka 30 meter
Riksdaler: Myntenhet som försvann år 1873 och ersattes av kronor
Stop: Rymdmått, cirka 1.3 liter
Skålpund: Vikt, cirka 425 gram (samma som mark)
Shilling: Mynt. som ersattes av öre år 1873
Tunna: Ungefärligt rymdmått, mellan 1250 och 1750 liter
Tunnland: Så stor areal som det gick åt (ungefär) en tunna säd att så på

*) Halvannan fjärdingsväg = cirka 4, 5 km. Dubbel fjärdingsväg = cirka 6 km

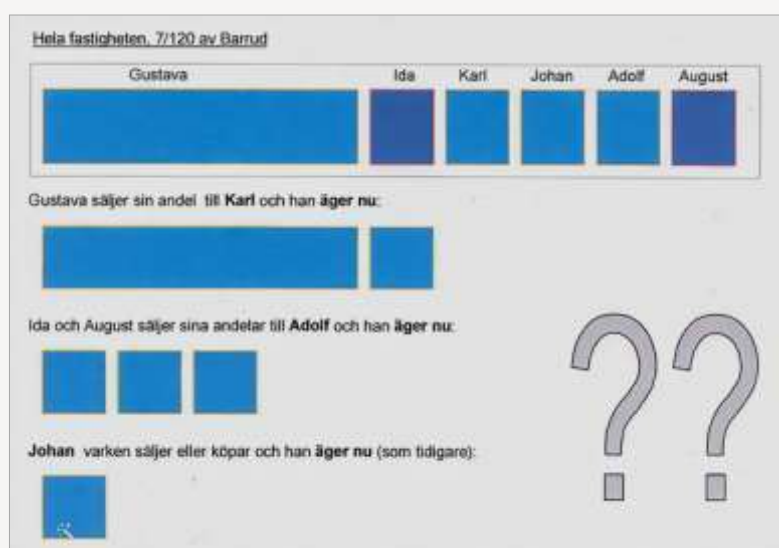

Miljö 1980- talet.

TRE ÄGARE TRÄDER TILLBAKA

År 1905, när brödrafolken i Sverige och Norge börjar gå skilda vägar och USA:s president Theodore Roosevelt ingriper så framgångsrikt och diplomatiskt i det rysk- japanska kriget, att han får Nobels fredspris. Året efter, blir det nya ägarförhållanden på Karlsönernas gård i Barrud. Tre träder tillbaka, två tar för sig och en passar. Låter det kryptiskt? Bäst att jag ritar och berättar lite:

Tänk er själva! Här bor nu Gustava och hennes tre söner Karl, Johan och Adolf. Gustava äger inte längre någon fast egendom och det må så vara, men Karl äger 60 % av gården och Adolf äger 30 %, medan Johan, som snart ska fara i väg till Smedsbol och hämta hit Augusta och gifta sig med henne, äger bara 10 %. Hur ska det fungera? Ja, nog är det mycket man inte förstår.

Hela fastigheten, 7/120 av Barrud.

Men varför skulle jag sitta här, nästan hundra år senare, och spekulera i orsakerna till att morfar Johan intog en så blygsam position i Karlsönernas bolag. Frågetecknen får stå kvar här uppe. Kommer jag på något under arbetets gång, raderar jag bort dem. Om inte, står de kvar.

Anmärkning 2021: Frågetecknen är lika befogade nu, tjugo år senare.

Vad händer den närmaste tiden hos Karlsönerna? Som redan sagts går Johan i giftastankar. Det har länge kastats blickar mellan Barrud och Smedsbol, men det har väl aldrig blivit av att fria. Fortfarande sköter mor Gustava hushållet och det är inte säkert att hon skulle gilla att bli ställd åt sidan. Fyrtio år gammal slår Johan i alla fall till och gifter sig med Augusta som är nio år yngre. Vi vet inte hur Augusta blev mottagen av svärmor och svågrar. Var det hjärtligt? Var det spönt? Men bara tio procent! Jag tar fram den där bilden från år 1910 igen:

En gång till: kanske spelade det inte så stor roll, vem som var formell ägare. *Vi har va vi behöver och himlavalvet ändå över*, sa Johan Oskar (10 procent) och gifte sig.

AUGUSTA CHARLOTTA FRÅN SMEDSBOL

Maria Qlofsdotter Moberg, Stina Lovisa Andersdotter och Gustava Jonsdotter var Augustas företrädare som husmödrar i Barrud. Maria hade ansvaret fram till år 1862, då hennes sonhustru Stina Lovisa tog vid under två år. Därefter var det Marias dotter Gustava, från år 1864. År 1907 är turen kommen till Augusta Charlotta Fransson från Smedsbol. Avståndet mellan Smedsbol och Barrud är bara en dubbel fjärdings väg eller så, men det går inte att komma ifrån att sockengränsen går mellan Barrud och Smedsbol.

Nu kommer det alltså en utsocknes kvinna till Karlsönernas Barrud och hon ska inta den plats som under mer än åttio år varit vikt för Maria Olofsdotter Moberg, hennes sonhustru och dotter. Kan det gå vägen?

Vi tittar på några av Augustas närmaste släktingar:

Fr. v: Faster Mari, far Frans, mor Charlotta, farbror Johannes och faster Josefina,

Dilemmat för den som skriver är att Augusta kom från en annan socken och då är det genast svårare att få fram uppgifter ur de gamla kyrkböckerna, så här får bilderna tala för sig själva, utan årtalsangivelser och sådant. Augusta var i alla fall född år 1876.

Anmärkning 2021:

Allas födelseår och mycket annat finns numera i flera berättelser – www.mossebobladet.se

Fr. v: Bröderna Johan, Emil, Karl, Augusta samt kusin J. E. W. Granath med fru Fina och son Paul.

Bilden på Johan Emil Wilhelm Granath, vill jag kommentera: han var något av en styvbror till Augusta och hennes bröder. När Emil var mycket ung avled hans mor i kolera och gossen fick komma till Lilla Smedsbol och växa upp. Han lär ha klättrat upp på Trollberget i Smedsbol och predikat högt och ljudligt. Mycket riktigt! Som vuxen blev han pastor och avslutade sin bana med att vara föreståndare för Missionsförsamlingen i Falun hela fyrtio år. Sådana gossar växte det upp i Smedsbol i slutet av 1800-talet! Familjen Granath i Falun tillhörde Augustas närmaste släkt.

Vykort är mycket på modet runt sekelskiftet 1800/1900. Augustas bröder exercerar i Stockholm och skickar kortfattade meddelanden som detta:

En parentes: Själv tillbringade jag några månader på Marieberg under hösten 1958 och där såg det fortfarande ut precis som på vykortet. Ett år senare revs hela rasket, för att lämna plats åt de stora tidningarna DN, Expressen och Sv. D.

Augustas bror Johan, som bosatt sig i Stockholm, skickar vykort som visar det nya posthuset. Johan gratulerar sin syster på Augusta-dagen och talar om att han varit med och byggt posthuset under tre års tid.

Karl i Smedsbo låg på Marieberg och brodern Emil låg i Vaxholm. Även Emil skickar kort, med ett meddelande om att han mår bra och vill att Augusta ska skriva svar (bild på färre sidan).

Vi lämnar Augustas bröder och återvänder till Barrud. Vi har redan funderat lite på hur det ska gå för Augusta, när hon beträder okända marker i Barrud. Vi kan också ställa oss frågan, om det fanns några tecken på romantik mellan de blivande makarna Johan och Augusta. Lite svar på den frågan f r vi på ett brevkort som Johan skickar från Barrud till Smedsbo.

Johan kallar sig "OP". P  andra vykort använder han sifferkod i stället för namn. Det är inte direkt några ungdomar som växlar hemliga meddelande. Augusta  r runt 30 och Johan snart 40  r. Antingen är de barnsliga f r sin ålder eller också är de förälskade. Kanske både det ena och det andra! Man vet inte.

Augusta flyttar till Barrud. Hennes bröder bildar familjer i Stockholm, Pj ngserud och hemma i Lilla Smedsbo. Både Emil och Karl f r stora familjer. I Stockholm blir det bara två söner och i Barrud blir det en dotter. Familjerna har rätt så flitiga kontakter. Man träffas på släktkalas vid de stora helgerna och man skriver till varandra. Oftast använder man det lilla behändiga vykortet, när man vill gratulera på någon b m rkelsedag, tacka för senast eller uttrycka något annat.

På sommaren 1907, samma  r som Augusta och Johan gifter sig, har Augustas kusin Erik Gran th varit i Barrud och hälsat på. Den 29 juni tackar han f r senast och skriver:

Tack lilla Augusta för all vanlighet mot oss och särskilt för vårt hjärtliga mottagande. Jag gl der mig uppr ktigt åt att du fått det så bra och en så snäll och bra man. Nästa gång vägen b r ner till Västergötland f r oss, så blir nog Barrud ett av de första ställena vi besöker. Men varför tåla om det? Bättre är att tåla om, när ni kommer hit. När? H r hemma har det regnat hela veckan och regnar nu, så vi kan inte vara ute. I söndags var det trots regnet 3 lustb tar har med minst 7 eller 800 stockholmare, musikanter, komikrar och rolighet makare, så har var rätt roligt. Många hjärtliga hälsningar till dig, Johan och Karl, från Erik G.

Storstadsliv och lantliv. Så mycket det gick att uttrycka och beskriva på ett litet vykort.

Det blir mycket om vykort h r. Men varför inte? De förmedlar utmärkta tidsbilder och ger oss information om dåtidens liv. Det h r vykortet, till exempel:

En ung lärarinna, som varit i Ullsandsmo och vikarierat, skriver till Augusta  r 1924 (nästa sida).

Tidsbild, som sagt! Den lediga lärarinnan går inte till närmaste resebyrå och bokar en biljett till ett varmt land. Hon skriver till Augusta och vill komma till Barrud och koppla av från stadslivet i Kristinehamn, en vecka eller så, på hösten. Det var andra tider och andra seder. Vi får också veta att det var mycket att stå i hos Kronjägarne i Brunterud. Heder åt Augusta som tydligen gett intryck av att ha tid.

Jag vill avsluta det här avsnittet med att förära min mormor Augusta en blomma. Det var Augustas svägerska, Linea Granath i Stockholm, som skickade den vykortsrosen på namnsdagen:

Hon kom ihåg. Det anlände presenter till julen. Små lådor av cederträ, som innehållit cigarrer, användes som emballage. Julpaketet innehöll apelsiner. Sådana hade man sällan eller aldrig sett och smakat i Barrud. Lingon och apelsiner. Gåvor och gengåvor. Tack för vänligheten! Lantliv och stadsliv!

TREDJEDAG JUL ÅR 1913

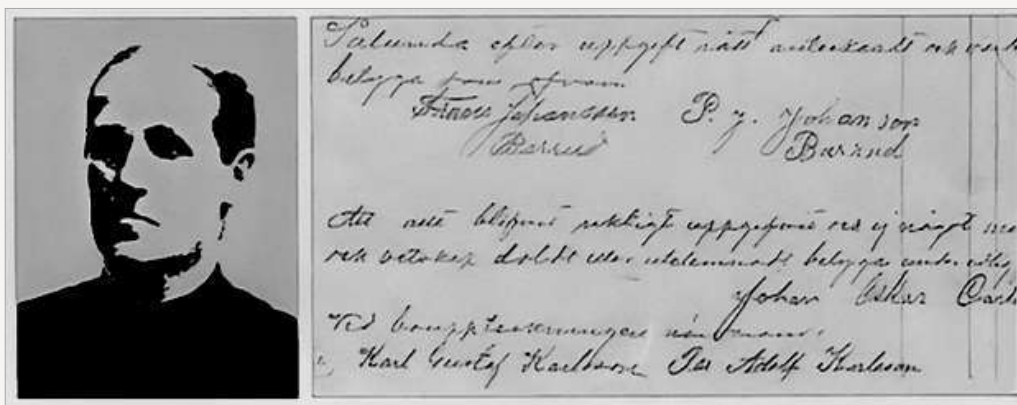

- Hon föddes år 1836 i Barrud.
- Hon blev myndig år 1862, tjugosex år gammal.
- Hon gifte sig med Carl Gustaf Carlsson år 1863.
- Hon bodde ett år i Eriksbacken.
- Hon bodde ett år i Slottsbol.
- Hon flyttade till Barrud år 1864.
- Hon bodde i ett litet hus, bara ett rum och kök.
- Hon fick fem barn, en dotter och fyra söner.
- Hon fick ett nytt hus att bo i omkring år 1880.
- Hon blev änka år 1889.
- Hon tog farväl av en dotter och en son år 1893.
- Hon fick aldrig återse dottern.
- Hon fick träffa den yngste sonen år 1903.
- Hon sålde sin andel av gården år 1905.

Hon hade sju barnbarn år 1907.
 Hon fick avlösning som husmor i Barrud år 1907.
 Hon fick aldrig träffa sju av sina barnbarn.
 Hon fick ett åttonde barnbarn i juli år 1913.
 Hon avled åttio dagar därefter,

Hon hette Gustava Jonsdotter, gift Carlsson.
 Hon var Karlsönemas mor.
 Hon var 77 år gammal, när hon dog.
 Hon hade levt ett år i Slottsbol.
 Hon hade levt sjuttiosex år i Barrud.

Hon var en äkta Barrudsbo,

Gustava hade följande ägodelar, när hon avled:

2 kaffepettrar av koppar, 1 kopparkittel, 2 kopparkrutor, 1 säng, 4 stolar, 2 byråer, 2 speglar, 1 skåp, 1 bord, 1 vävstol, 1 spinnrock, 1 koffert, 2 saltbaljor, 1 byckar, 1 tennfat, lite sängkläder och linne och gångkläder, några korgar samt några småsaker. Hennes kvarlåtenskap värderades till 125 kronor. Hennes begravning kostade 100 kronor. Hennes behållning var 25 kronor.

Bouppteckningen förrättades den 27 december (tredjedag jul) år 1913. Johannes hade namnsdag den dagen och det är nästan som en tanke att man gjorde bouppteckning just den dagen. Johannes var faderns namn, innan han började använda den kortare formen Jonas och Gustavas ende bror fick samma namn.

I almanackan (bild på förra sidan) finns det mycket information. Bland annat kan man läsa att Sveriges befolkning var drygt 5,5 miljoner, varav 2,7 miljoner av mankön och 2,8 av kvinnokön. 4,1 miljoner bodde på landsbygden och 1,4 i städerna.

DET ENDA BARNET

År 1913, när Gustaf V är inne på sitt sjätte regentår och Woodrow Wilson väljs till president i USA, Panamakanalen byggs klar, Stravinskij komponerar "Våroffer", Charlie Chaplin film- debuterar, Bondeförbundet bildas och Bratts motbok presenteras i Sverige, föds Birgit den 11 juli och hon blir det enda barnet i Karlsönernas Barrud.

T. v: Två år ung. T. h: I Ullsandsmo skola.

När hon kommer till världen är alla hennes amerikanska kusiner födda. Den äldsta i Swensons familj, Svea Elisabeth, är redan nitton år och den yngsta kusinen, Knut Harald, är sex. Hos Carlsons är deras enda barn, Beatrice, sju år.

Fr. v: Med Berta och katt, linberedning, framför ett fönster och konfirmand.

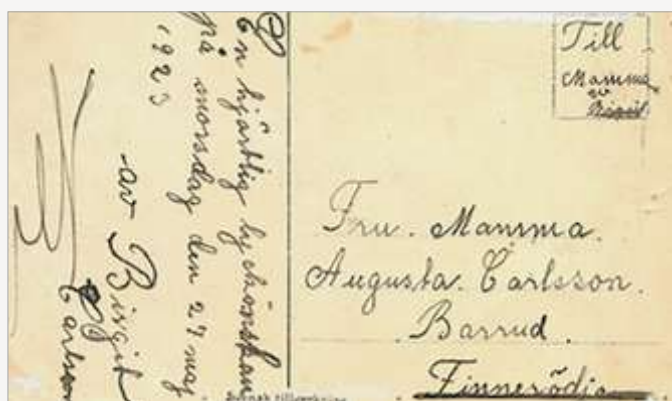

Fr. v: Med farbror Karl, vid flaggstången, finklädd - med ladugården i bakgrunden samt med fästman.

Birgits karriär: Ullsandsmo skola 1920- 26, Fortsättningsskola 6 veckor, konfirmerad 1927, Axvall Folkhögskola, 3 månader, 1931, Skövde Hushållsskola, 2 månader, 1933, förlovad med Gunnar 1933 (på 20-årsdagen, den 11 juli), gift med Gunnar 1934, den 12 november.

MINNEN FRAN HÖGTIDSDAGAR OCH KALAS:

År 1919 började man fira mors dag i Sverige. År 1923, när Birgit är knappt tio år gammal, vill hon gratulera sin mor. Hon skickar bud med någon att köpa det här idylliska kortet, med en mor som sitter på farstuvisten och väntar på sina gratulerande barn. Barnen har blommor i händerna och alla är söndagsklädda. Fattas bara annat!

När Birgit konfirmerades, i juni månad år 1927, fick hon det här vackra konfirmationsminnet från sin före detta lärarinna, Alma Mikaelsson, som skrev (nästa sida):

Här har Augusta och Birgit ställt upp sig på gårdstunet. Man kan se linden och lite grand av bersån. Det är i slutet av 1920-talet och Birgit är säkert moderiktigt klädd. Augustas bomullsklänning duger också. Konfirmationshälsningen är från Alma Mikaelsson, Birgits lärarinna i Ullsandsmo

*Livets källa är full med vatten,
 Överflödande rik och fri,
 Nådens sol lyser klar i natten,
 Niv som alltid med liv uti.
 Jesus onsam är mäktig göra,
 Rik och lycklig och hemåt föra*

Det här fotot är taget i Barrud den 15 juli 1934, mot kvällen. Det är släktkalas med folk från Smedsbo, Pjungserud, Mossebo och Barrud.

Birgit och Gunnar gifte sig på hösten samma år.

Det är faktiskt tjugo personer på samma bild, plus fotografen. Hur vet vi att det är den 15 juli? Det står i fotoalbumet!

Hur vet vi att det är mot kvällen? Fotografens skugga! Vem fotograferade? Vet ej

NÄR VAR SIN SYSSLA SKÖTER

Under 1920- talet och några år in på nästa decennium är Karlsönernas familj oförändrad. Där finns Augusta och Johan, med dottern Birgit och Johans bröder Karl och Per Adolf. Det goda samarbete som präglade familjens göranden och låtanden har redan beskrivits.

Ett bevis för att man verkligen samarbetade effektivt är gårdens utveckling under åren. Man underhöll, reparerade, gjorde förbättringar och byggde nytt. Hade man inte varit tämligen överens om tagen skulle det blivit stillestånd eller rent av tillbakagång. De rutinmässiga göromålen i ladugården, på åkrarna och i skogen tog sin tid. När man inte hjälptes åt med sådant, sysslade var och en med sina specialiteter. Karl ägnade en hel del tid åt det allmänna inom byn och i socknen.

Han var bland annat rotemästare i Ramsnäs rote och han var ledamot av olika nämnder i socknen. Johans mera fritidsbetonade sysselsättningar handlade om jakt och fiske och Per Adolf var en skicklig hantverkare och på söndagarna gick han ofta till Bönhuset och var söndagsskollärare. Augusta skötte alla de sysslor som förväntades av en kvinna vid den här tiden och Birgit tyckte det var roligare att gå i skolan än att hjälpa till på gården med rovensning och rågupptagning och sådana sysslor. Troligen var hon till viss hjälp i köket.

ARBETETS NYTTA (TIO VERSER FYLLDA AV ARBETE)

Timmer från skogen ska hämtas och skrädas,
åkrar ska plöjas och harvas och trädas.
Rovor ska gallras och kålrötter bärgas;
ullen ska kardas och spinnas och färgas.

Tvätten ska blötläggas, kokas och bykas,
hängas att torka och manglas och strykas.
Rågen ska skäras och bindas och krakas,
bössan ska laddas och räven bevakas.

Fåren på våren befrias från ullen,
höet för vinterbruk samlas på skullen.
Korna mot aftonen hemåt ska lockas.
spinnrock ska trampas och garnet ska dockas.

Linnet ska bråkas och skäktas och vävas,
gärsgårn ska lagas och diken ska grävas.
Hästen ska järnskos och ryktas och selas,
selpinnar täljas, för inget får felas!

Strumpor ska lagas och stoppas och stickas.
Kolet från milan till Røfors ska skickas;
Näten ska bindas och läggas och lagas,
vittjas på morgonen, innan det dagas.

Bina ska skötas och honungen skördas.
Sorken med alla de medel ska mördas!
Åkrar befrias från stubbar och stenar,
bäcken ska rensas från nerfallna grenar.

Ässjan ska tändas och smjärnet hettas,
släggan ska hamra och smeden ska svettas.
Kröser ska plockas och rensas och sötas.
Långt före julen ska lutfisken blötas.

Grisen ska slaktas och saltas i laken.
Granspån ska hyvlas och läggas på taken,
yxor ska slipas och slipstensvev dragas.
Frukost och middag och kvällsvard ska lagas.

Soffor ska bäddas och skymningsstund kuras,
rättor till fällan, med ostkant, ska luras.
Alfa Laval- separatorn ska vevas,
brädfordring bättras och draghålen drevas.

Luthers Postilla och Heliga skriften
finns där till hands under livstidens skiften.
Arbetets nytta ställs aldrig ifråga.
Alla gör sitt, efter bästa förmåga.

/ Alf 2001

KRONTORP BLEV ADELS EGENDOM

Per Adolf hade skaffat sig mera arbete redan år 1916, då han köpte Krontorp. Senast vi såg Krontorp i papprena var år 1881, när Per Edvard Persson och hans hustru Maria Cathrina Persdotter köpte marken av Bror Henric Wern. Makarna Persson bodde sedan i Krontorp och brukade marken där i trettiofem år, innan de av åldersskäl tvingades lämna sitt ställe, där i den mörka skogen, alldeles på gränsen till Kronan.

Nu var det kanske någon som frågade sig:

Va sölle Adel mä Krontôrþ te? Hadde han ente teräckljt òm säj å kring säj sòm dä va? Hòr sölle dä ble stônner över te dä stället å var sölle han få pängar ifrå? Sju hònnra, dä va möe å ponga ut mä, dä va ente te å ta ifrå hopapongen te dä hära ente!

Ämna han säj te å flòtta dit älle va va dä sòm va å fäle? En kan vänna å vre på t fram å tebakers, fram å tebakers i all oänlihet, men dä får ente surna på rôsten: ja slòr te! Dä bler lò nõn rå m ' ä dä mä.

Något i den här stilen.
Kanske.

Per Adolf fick lagfarten beviljad året efter, men han flyttade inte till Krontorp, vare sig nu eller senare. Han skaffade arrendatorer.

Dessa kom från Västansjö. Gustaf och Lovisa Eriksson, tillsammans med Lovisas syster Lotta, bebodde och brukade torpet de närmaste åren. När Gustaf Eriksson avled år 1923 hade svägerskan Lotta redan flyttat till ålderdomshemmet och änkan Lovisa kunde inte bo ensam kvar, så hon flyttade till Värns. Krontorp var avfolkat och skulle så förbli i femtio år framåt. Husen revs året efter. En del av virket, främst timret, användes till att bygga bryggghuset på gården. Det huset kallas i dag för Lillstugan.

Annan gärdesgård.

Krontorps areal var ett tunnland och 20 kappland (8016 kvadratmeter) "inom särskild hägnad, vilka gränser det för alltid skall hava" som det hette i köpekontraktet år 1881. Där fanns också inskrivet att säljaren skulle ansvara för underhållet av 28 famnar gärdesgård och att köparen varje år skulle betala en femtioöring i skatt till säljaren.

Per Edvard Persson och hans hustru var Krontorps första ägare och de bodde där i 35 år. Därefter ägde Per Adolf marken under 43 år.

Men hur blev det med underhållet av den där gärdesgården efter år 1916? Och hur blev det med skatten? Hur många famnar gärdesgård var det Per Adolfs ansvar att underhålla och hur många öre skulle han betala i skatt? Per Adolf ägde 30 % av stamfastigheten, så i rättvisans namn var det hans sak att underhålla drygt 8 famnar. Av skatten skulle Karl ha 30 öre och Johan 5 öre. Kanske tog Per Adolf en femtioöring ur sin egen penningpung och stoppade ner den i hopapungen. Möjligen brydde man sig inte om sådana petitesser, utan lät udda vara jämnt - för enkelhetens skull.

Framme i byn, mitt i smällkalla vintern.

Med sin lådkamera har Birgit fotograferat: Per Adolf (ägare till Krontorp m. m.) Lovisa (hyresgäst i Krontorp) och gäster hos Karlsönerna, den 8 juli 1928 (Karl, Hans, Stina, Per Adolf, Emil Franzén, Augusta och Johan). Johan ser så nöjd ut, som hade han just sagt något kvickt och fått tyst på sin svåger från Pjungserud.

HISTORIER

Hos Karlsönerna i Barrud var det viktigt att ta del av det som hände i omvärlden. Man prenumererade på minst en tidning i taget. Den kunde visserligen inte kallas daglig, eftersom posten bara kom två gånger i veckan, men på post- dagarna kunde man slå sig ner vid fotogenlampan om kvällen och ta del av de senaste nyheterna. Så småningom, när det blev radiosändningar i Sverige, var man inte sena att skaffa en kristallmottagare. Inte var det så lätt att höra, med allt knaster i lurarna, men det hade förstås lite av nyhetens behag att få senaste nytt direkt hem till kammaren.

Johan tyckte om att underhålla de andra i familjen och skämta lite smått med både det ena och det andra. Om han läste något intressant i tidningen, kunde han dra ut det väsentliga och dikta rimmade verser som han ibland hittade på egna melodier till. Han hade sinne för humor och vågade skoja om saker som man då för tiden gärna försåg med etiketten "Får ej skämtas om!". Det kunde handla om religion och det kunde handla om andra saker som ansågs mer eller mindre "heliga". Det finns några historier från Karlsönernas liv som berättats genom åren och fortfarande tas fram då och då i olika sammanhang. Några av de här episoderna finns med i Barrudsboken (1984) men det känns lite fånigt att hänvisa dit. Historierna hör naturligtvis hemma i den här berättelsen om Karlsönernas Barrud. För att det ändå ska bli lite variation, försöker jag nu att skriva på ett språk som ska påminna om det gamla barrudsmålet. Risken är då uppenbar att ingen förstår. Är så fallet, hänvisar jag i alla fall till Barrudsboken!

Det gamla barrudsspråkets uttal hade sina egenheter och det är svårt att återge det med ett vanligt alfabet. Några huvudregler: L (ell) inuti ord var tjocka och kluckande. R i början av ord var skorrande, medan de inuti ord oftast var rullande. U,Y och A uttalades med ett ô-ljud som var mera runt än spetsigt.

Kalsönera i Barrô hette Kal, Joan å Adel. Di jålptes ôt mä dä mästa på går' n å di va för dä mästa sams. Adel va mä i Friförsamlia å va lite mer relischös än bröra sina. Nu bar dä säj ente bättre. än att dä hadde blett ett hôl ôppe på lajerstake. Joan å Adel va i fäle mä te å laja hôlet. Di hadde ställt ôpp en steje å sto nere på marka å krusa å ackordera ôm, vem sôm sölle gå ôpp. Adel velle ente.

Ja får sån svendel, ôm jag går ôpp, sa' an.

Te himlen, dä vell dô, män klättra ôpp på lajerstake dä har du ente teräcklit mä mo te, din krake! sa Joan.

En aen da, mäns Joan å Adel va ute på ett jäle å arbeta, kom dä en uttå Adels brör i Församlia gåenes på väjen. Dä föll säj sôm så att Joan, sôm plöjde, va nere ve väjen ve dä tellfället å han talte bå länge ä väl mä han sôm kom förbi. Adel. å si sia, hadde fullt ôpp mä sett ejet göra, så han bekväma säj ente mä te å gå ner te väjen. Ätter e goer stônn va dä i vecke fall sôm hälst färdipratat för Joan å han kom, i sinnôm ti, köranes där Adel höll te å Adel han spörde:

Ja tôckte mä si att dô träffte Aronsôn nere ve väjen, å va hadde han för gött å säja?

Jo han sa, att dä måtte lô Tusan hôlla i plojen, när då går så hiskelit fort!

Nä, män sa han verkelien dä? sa Adel.

Joan han hadde e sångröst sôm ente geck å för hacker. Dä säjs, att ve e julotta i Bönhuset, tog an i, så take va på veppen å lôfta säj. Han skrôla i "Var hälsad sköna morronstônn", så kraftit, så Pärs Gôstav va tvängen å gå hem mä si tös sôm hette Ingeborg. Ho ble halvt skrämd ifrå vettet, tösekraken, när joan tog i på dä vise!

När Joan sölle ge säj å te julotta på môran, så sa' an att han sölle gå te Bönhuset å höra på Davdisôn, när han prädika ôm Pôjken.

Sôm vi vet, så ga säj Agôst å te Amerka 1893. Han slo följe mä Ida, sôstra si, sôm va fäst ve en sôm länge gett säj sta te Minnesota. Ätter tie år kom Agôst hem å hälsa på, fast dä va ingen sôm vesste ôm att han sôlle komma. Han hadde komme mä båt te Göteborg, å därifrå hadde han taje tôget te Finnerô station. Agôst geck ner te Tôrjet, för å lôska, ôm nôen ifrå Barrô va te stäss å könne ge' n skôss. Dä va mett i smällkalle ventern å Agôst va klädd sôm en herreman mä päls å lärstövlar å dä ena mä dä annra. Rätt va dä va feck han se Adel, bror sin, stå dänna å sälja fesck. Agôst löddes ente ôm, vem han va å han geck fram te Adel å talte ve' n ôm bå dä ena å dä anra.

Va tar i för fesken?" sa' an, å var ha I feskat?

Adel svarte så artit han könne på herrns fråjer, män när den lömmeln tôckte fesken va dyr å te å mä lokta skämt, ble Adel rätt så töstlåten. Dä ble ente nôra affärer å herrn fråja ätter e stönn, ôm Adel vesste ôm nön sjuss te Barrô.

Å va har herrn där å beställa? ônra Adel.

Well, ja sôlle lô hälsa på mor mi å sôskona mina", sa Agôst å så illmari ut.

Sen könne han ente hôlla masken länger, så han tala ôm, vem han va. Bröra, sôm ente hade råkats på tie år, hadde môe ä språka ôm på väjen hem te Barrô å mer ble dä, när di kom hem å träffa di anre på går' n.

De här episoderna speglar nog något av den atmosfär som vi tror var den normala hos Karlsönerna. Man hade inte mycket av underhållning utifrån. Man träffade grannar, utbytte åsikter och skaffade sig information och man kunde krydda vardagen med en och annan god historia. *En får inte roligare än en gör sig*, hette det. Man skämtade med varandra och den som utsattes för det oförargliga skojet tog inte illa upp. Så tror jag i alla fall att det var. Tänk om det var helt annorlunda. Tänk om Adolf blev arg, efter Johans skämt och rusade iväg till smedjan och pumpade så häftigt med blåsbälgen att gnistorna rök från golv till tak, kastade järnsaker vilt omkring sig, slog släggan i städet så det hördes i hela byn och förbannade sin brors påhopp. Tänk om han surade i veckor efteråt!

Nej, det låter inte troligt. Adolf var foglig och välvillig. Han var dessutom en värtalig person som inte använde flera ord än de som behövdes. Han var eftertänksam och det blev många pauser när han talade. Jag hörde honom aldrig svära. I Vallsjöbol, på 1950-talet, höll Adolf på att rensa upp i ett fullständigt vildvuxet hallonland. Det var varmt, vresigt och vasst och väldigt arbetsamt. När Gunnar kom förbi och frågade honom hur det gick, torkade Adolf svetten ur pannan, kliade sig i den tjocka kalufsen och svarade med eftertryck: Vöre en en sän sôm svöre, så sôlle dä komma väl te pass nu!

Hur har de det borta i Amerika? Som vi redan beskrivit, var det inte så täta, men ganska regelbundna kontakter och August var inte främmande för att skoja med ungarlarna Karl och Adolf. Det där julkortet han skrev år 1924 var inte enbart snällt! Några besök av amerikasläktingar, efter Augusts visit år 1903, blev det inte förrän långt fram i tiden, när alla i denna Karlsönernas generation var borta. Under 1930-talet kom Mr och Mrs Gardin på besök till Barrud. De bodde

grannar med Augusts familj i Minnesota och kunde förmedla personliga hälsningar och små gåvor. Det blev förstås fotografier tagna:

På den vänstra bilden (här uppe) har man ställt upp sig framför den nybyggda matkällaren. I mitten har Mr Gardin bytt till sig en stenxya. Det blir något att ta med hem till Minnesota och visa upp! Till höger ser man resultatet av Mr Gardins bytesaffär. Adolf fick en kamera i utbyte mot sin stenxya. men var i Herrans namn fick Adolf tag på en stenxya? Ja, Herrens vägar var outgrundliga! Alla tog i alla fall av sig sina huvudbonader i vördnad för den nye kamera- ägaren och Johan placerade sina händer så behändigt på Augustas axlar. Adolf var inte så van att fotografera ännu, så kortet blev lite ljust i nederkanten men det var inte Adolfs fel. Kameran var faktiskt inte så märkvärdig som Mr Gardin påstått - men bytt var bytt!

Det här avsnittet har handlat om historier. Allt som berättats är sant, till och med att familjen från Minnesota verkligen hette Gardln. Det som står under bilderna är bara är delvis sant!

I VALET OCH KVALET

År 1934, när Gustaf V var inne på sitt tjugosjunde regentår, Franklin D. Roosevelt hade avverkat sitt första år som USA:s president, Adolf Hitler hade skaffat sig allt mera makt i Tyskland, den första strömlinjeformade Volvon snart var klar att presentera och paret Myrdals *Kris i befolkningsfrågan* kom ut, gifte sig Birgit och Gunnar på hösten och fick sitt första barn året efter, i januari månad.

Nu var frågan: Skulle de nygifta bosätta sig i Barrud och ta ansvar för gården där eller skulle de bosätta sig i Vallsjöbols rote, där Gunnar vuxit upp? Det här känsliga ämnet har berörts i berättelserna om Mossebo och Vallsjöbol och här är det bara att konstatera faktum. De bestämde sig för Vallsjöbolstrakten, trots att grunden för en utbyggd lillstuga redan var lagd i Barrud. Vems argument som vägde tyngst och vem som hade sista ordet i de beslut som togs år 1934 är inte känt. Det fanns säkert skäl som talade för och emot de båda alternativen.

Man kan bara gissa, hur diskussionerna fördes fram och tillbaka! Birgit visste nog vad hon ville och Gunnar visste definitivt vad han ville. Vad Johan, Augusta, Karl och Adolf ville, är nog rätt så enkelt att tänka sig. De tre mans- personerna var födda på gården i Barrud och familjens kvinnliga medlem hade visserligen levt sina första trettio år i Lilla Smedsbo, men hon hade hela sitt liv haft sjön Unden i närheten. De var alla rotade i Barrud och trakterna däromkring.

Här finns det anledning att påminna om att Karlsönernas far, Carl Gustaf Carlsson, var född och uppvuxen på Vallsjöbolstrakten och det var hans mor också, så det fanns historiska familjeband mellan Barrud och den delen av socknen. Om de Gamle betraktade detta som en förmildrande omständighet, när Birgit och Gunnar så småningom bestämde sig för Vallsjöbol, vet jag inte. Jag tror inte det. Ärligen tror jag att den äldre generationen såg det som ett svek, att de yngre övergav Barrud. Jag har inga bevis för den uppfattningen men logiken talar för det. År 1934 var Karl 69 år gammal, Johan var 67, Augusta 58 och Adolf 63. De började alla bli till åren och framtiden var oviss!

När Birgit och Gunnar etablerat sig i Vallsjöbol, fortsatte livet i Barrud i samma banor som det gjort de senaste tjugo, trettio åren. Man utförde de arbeten man alltid gjort på gården. Man steg upp i ottan och skötte ladugårdssysslorna, man tog hand om mjölken, man plöjde, harvade, sådde och skördade. Allt var precis som vanligt. Kanske var det ändå lite tyngre nu. Man orkade inte lika

mycket som förr och allt som skulle göras tog lite längre tid än då, när man var i sin krafts dagar. Tio år till skulle det rulla på, innan det var dags att ge sig av. Och då var man bara tre!

1930- talet. Det oroliga decenniet som inleddes med ekonomisk krasch i världen och följdes av alla politiska oroligheter i Europa som accelererade mot katastrof mot slutet av decenniet, då Hitlers arméer gav sig ut på det ena vansinniga fälttåget efter det andra. Det fanns så mycket oro och osäkerhet även i det neutrala Sverige och den oron spred sig också till byar som Barrud. Man kunde inte påverka skeendet. Man kunde bara hoppas och tro att det skulle bli bättre tider någon gång i framtiden.

Gårdsjö har fått en central placering på kartbilden (förra sidan) och varför inte? Det var där Birgit och Gunnar möttes i början av 1930- talet och Gårdsjö var den järnvägsstation man normalt nyttjade, när man reste någonstans. För övrigt är det inom den avbildade kartrektangeln som det mesta i livet sker. I Finnerödja samhälle i öster och Hova municipalsamhälle i väster, fanns det man inte kunde skaffa på ännu närmare håll och med tåg från Gårdsjö var det inte så långt till Mariestad, staden (med stort S). Frågan var alltså: Barrud eller trakten av Vallsjöbol? Vi vet svaret! Kartan (fortfarande på förra sidan) är lite omodern. Det ligger en länsgräns mellan sjöarna Skagern och Unden som slingrar sig likt en vilsekommen orm genom landskapet. Vad hade egentligen den gränsen där att göra? Det var ingenting annat än en kränkning mot det gamla Västergötland och Skaraborg! Skäms ni historielösa politiker på 1950-talet!

Det var hit, till *Stoltzes ställe* i Vallsjöbol som Birgit och Gunnar flyttade år 1936. Då hade Gunnar redan köpt fädernegården i Mossebo. Det tog knappt fem minuter att gå mellan Stoltzes och Mossebo. Gunnars släktförhållanden finns beskrivna i de båda berättelserna om Mossebo och Himmelsbolsängen. På flygfotot (från 1950- talet) ser vi gården i Vallsjöbol. Namnet *Stoltzes* var ett arv från före detta boende. Den lillstuga som ligger på tomten fanns inte förrän år 1944. Det är Birgits och Gunnars förlovningsfoto. Bernt föddes i januari 1935. Farfar och hans hushållerska Elsa och deras son Lennart fanns mycket nära. Det var lite längre till morfar, mormor och morfars bröder i Barrud, men det gjordes regelbundna och rätt så täta besök i båda riktningarna. Färdmedel på 1930- talet var hästskjuts eller cykel. Den privata bilen kom under 1940- talet.

Bernt blev flitigt fotograferad:

Med farfar, ensam, med morfars bror Karl och med mormor.

År 1937 fick Bernt en lillebror som kallades Alf och två år senare föddes Britt. Sedan var det ett långt uppehåll innan Barbro föddes år 1947. I översta raden står Bernt i olika positioner och Alf sitter på en stol. Mittenraden behöver ingen presentation, om man ser att det är Gunnar i den vita sommarkepsen. Nedersta raden: Bernt är ute och cyklar samt husen och tripp, trapp, trull. Jag vet inte vad bilderna förmedlar till den som inte var med, men jag får faktiskt tårar i ögonen, när jag sitter i Skövde den 12 januari 2002, och redigerar de här bilderna. Jag minns det som trygghet, hemtrevnad och huvudsaklig harmoni. Åter till Barrud!

Under nästa bild har Birgit skrivit i fotoalbumet: "Bernt hemma hos morfar, september 1936". Från vänster: Adolf (65), Johan (69), Bernt (1 år 8 månader), Augusta (60) och Karl (71).

Det är födelsedag. Augusta fyller jämnt Alla är finklädde. Morfar Johan har händerna fulla, så han låter hatten sitta på.

I nästa avsnitt ska Bernt själv få berätta, hur det var i Barrud i slutet av 1930- och början av 1940-talet.

BERNT HEMMA HOS MORFAR OCH MORMOR

Som liten vistades Bemt en hel del i Barrud, hos morföräldrarna och morfars bröder. När jag började förbereda den här berättelsen i december månad, bad jag Bemt att skriva ner några minnen från den tiden. Han gjorde det strax före jul och här är hans minnesbilder:

MED MORFAR I BLÅBÄRSSKOGEN

Att plocka bär var viktigt, de år det fanns bär att tillgå. Blåbär och lingon var bra tillskott till vinterns matförråd. Jag minns att jag var i sällskap med morfar bland de mäktiga bergen i Labyrinten, morfar i täten, med den så kallade bärapparaten (fortfarande i bruk) och medhavd spann eller bärbkont. Bergen i Labyrinten var, med barnögon sedda, väldigt stora, nästan ofantliga och den höga skogen runtomkring utgjorde ett trolskt inslag. Under en del av bergsblocken hade morfar hjälpt rävar och grävlingar att konstruera gryt. Grävlingen var nog inte så eftertraktad, men räven desto mer, eftersom rävsinn gav en relativt stor extrainkomst. Dessutom var ju räven en svår konkurrent, vad gällde jakt på annat vilt. Morfar visade med stolthet sina konstruktioner, där det också fanns giller i anslutning till gryten. Givetvis fick vi de bär vi behövde och färgen på mina läppar avslöjade, vart mina handplockade bär tagit vägen.

MORFAR SITTER PÅ RÄVVAK

Morfar hade sin jaktutrustning i bryggghuset (Lillstugan). Där fanns vapen, ammunition och det övriga som behövdes, i en liten garderob. I hörnan på rummet fanns en utsågad vakglugg, väl skyddad för både insyn och vittring. En förutsättning var månsken och ofta var det sträng kyla. Så gällde det att ha tålamod och vänta ut rävslingen som ofta dröjde till småtimmarna, innan den kom fram till den utlagda åteln för att äta. Säkert var det många nätter morfar fick sitta vid sin vakglugg utan byte, men ibland lyckades det. En gång fick han, inom en timme, skjuta två rävar och det var han märkbart stolt över. Att han var en duktig jägare råder det inget tvivel om. En som vittnade om det var David Andersson, som visste vad det rörde sig om. David och morfar tillhörde olika generationer men de jagade ändå ganska mycket tillsammans.

NÄR ADOLF SLUTADE JAGA

Adolf deltog bara delvis i jakten i sina yngre år. Men vid jakt på spelande tjäder var han gärna med. Vid ett tillfälle smög han på en spelande tupp i tidiga gryningen, ovetandes om att morfar Johan på motsatta sidan sökte skott på samma tjäder. Först när Adolf skjutit blev han medveten om den tragedi han kunde ha ställt till med. Hans skott strök tätt över huvudet på morfar, enligt Adolfs egen beskrivning. Adolf var märkbart skakad av upplevelsen under resten av livet och visade i handling, att jakt för hans del fick vara ett avslutat kapitel. Mig veterligt sköt han aldrig mera ett skott efter denna episod.

Något fiske tillsammans med morfar har jag inte minne av, men utrustningen, såsom fisknät och sverveldrag, minns jag väl. Jag minns också båten och båthusen nere vid Unden. Alla bybor använde båthusen regelbundet. Några år senare fick jag av Adolf lära mig att binda nät och dessutom lärde han mig att skära ut en så kallad nätsticka i trä. Mitt enda arbete med det verktyget blev en fiskhåv som sedermera kom till användning vid mete i Visjön.

NÄR MORFAR JAGADE ÅKERSORK

Åkersorken har alltid trivts på Barruds gården. För odlarna var sorken en fiende och det gällde, att med alla medel, hålla sorkbeståndet nere. Vad jag kommer ihåg fanns det tre metoder: Att slå ihjäl de sorkar man fick syn på, röka upp dem ur jorden med karbid eller att skjuta dem. Morfar, som var

jägare, tyckte att det senare alternativet var bäst. I skymningen satte han sig med osäkrad bössa på lagom avstånd från uppgångshålet, efter att vatten hade hållits i gångarna. Han satt på pass på en av de gamla barrudsstolarna. Jag har en minnesbild, där morfar i skymningen sitter på sorkpass på nordgårdet, i slutningen nedanför ladugården. Naturligtvis var sorkpatronerna laddade med mindre krut och hagel än patroner för större villebråd men det var inget problem. Morfar laddade sina patroner själv och han hade bra sortering på skott för alla sorters vilt.

MORFARS BIN

Människor har nog i alla tider imponerats av binas beteende. Bin fanns på de flesta gårdar, inte minst för att honungen var en viktig naturmedicin. Morfar var bi- skötaren i Barrud och bihuset, med dess tre eller fyra samhällen, stod vid utfartsvägen mot vedbacken. Allt var egenhändigt tillverkat. Bikuporna var gjorda av halm, med skyddskåpor av granbark. För den som inte var rädd att bli stucken, var det viktigt att emellanåt titta inuti kupan. Morfar var inte rädd för enstaka bisticck men för säkerhets skull hade han vanligen sin rök eller bi-pust till hands. Denna eldades med torv och utvecklade rikligt med rök. Särskilt viktig var röken då bina svärmade, eftersom man då fick fösa undan och samtidigt, förhoppningsvis, samla in flera tusen bin. Bina blir lugna av röken! sa morfar. Och vid den här tiden var rökning mera tillåten än i dag.

När bina svärmade blev det nästan lite panik och alla på gården fick hjälpa till, så gott man kunde, att fånga in svärmen, innan den flög till skogs. Jag minns att en bisvärm satte sig på en gren i den stora linden en gång. Nu blev det bråttom att med stegars hjälp samla in svärmen som blev ett nytt samhälle i bihuset. Skörden av honung, eller slungningen, gjordes på hösten och det skedde i bryggghuset, där det fanns en eldstad att värma vatten på. För egen del åt jag gärna en del av honungskakan, med vax och allt, innan den slungats och det var godis för den som gillade sötsaker!

Bina blev ju lurade på sin vinterföda men den ersattes av sockerlösning som, via en glasskål, tillfördes kupan. Sedan gällde det att, med gamla filter och täcken, hjälpa bina att hålla värmen under vintern. När så vårsolen kom dröjde det inte länge förrän de första bina tittade ut på flustret. Deras första arbetsuppgift var att bita ihjäl och bära ut alla drönare som inte gjorde någon nytta längre. Morfar lärde mig allt det här och jag fick senare bekräftat att allt var riktigt. I Forserum, på 1950- talet, praktiserade jag själv bihantering med två kupor. Stationsmästare Arvid Johansson hjälpte mig då med goda råd.

SVINAHERDEN OCH KODRIVAREN

Morfar Johans favoritdjur var svinen, vilka han skötte med engagemang och humor. Naturligtvis skulle svinen ha mat på rätta tider och gödseln skulle ut, när så behövdes. Ofta sjöng han på väg till och från svinhuset och medan han var där. Melodierna var inspirerade av dåtidens underhållare, som Ernst Rolf med flera och texterna var hans egna. En sång minns jag särskilt: *Ente gör då maj nöt å ente gör då däj nöt, men svina va då väldit förarglit för.*

Jag kan inte minnas att morfar aktivt deltog i ko- skötseln. Det föll på Adolfs lott. Det var mycket arbete hela vinterhalvåret, med fodring, utgödsling och mjölkning morgon och kväll. Dessutom mycket vatten att bära, när djuren inte vallades ut. Adolf gick också till vedbacken, där han sågade och högg ved. Det var arbete från tidiga morgonen till sena kvällen, fränsett nödvändiga mat- och kafferaster.

Stallet och hästen var morfars ansvar och körslorna utfördes huvudsakligen av honom. Det var jordbruksarbete på sommaren och på vintern hemforsling av ved och andra transporter inom och

utanför gården. Den här fördelningen av arbetsuppgifter tog bröderna senare med sig vid flytten till Vallsjöbol, fast där fick morfar nöja sig med svinen. Hästen tog Gunnar själv hand om.

EN SÖNDAG PÅ SOMMAREN

Från måndag till lördag arbetade alla på gården, var och en med sitt och tillsammans när det behövdes. På söndagen skötte man bara om det som oundvikligen måste göras, det vill säga: sköta djuren och hushållet. Sedan man klarat av den personliga veckotvättningen utomhus, tog karlarna på sig en ren blåblus och kvinnfolken ett rent förkläde. Manfolket hjälpte varandra med hårklippning och putsning av skägget. Adolf hade för vana att tvätta sig i bäcken, vid den flata stenen. Men - var det inte soligt och varmt hände det att han hoppade över söndagstvagningen, eftersom han var ganska frusen av sig. Att gå till sjön och bada var inte brukligt. De som gjorde det, sågs som lite galna. Bilden av den personliga hygienens mellan huset och matkällaren var exakt densamma som på Strindbergs Hemsö.

Kyrskjuts var det inte tal om varje söndag men gudstjänsten på radion lyssnade man på och deltog i psalmsången. På söndagseftermiddagen kom Gustav Eriksson med Missionstidningen. Han hade också ren blåblus och hade förmodligen haft en tvagningsprocedur hemma på sin backe. Ren föreföll han i alla fall, både till kropp och själ! Det var klart att det skulle drickas kaffe och språkas om veckan som varit och kanhända hade någon av byborna hört något från samhället eller läst något i tidningen som var värt att tala om.

Gustav Väm kom också regelbundet, men inte nödvändigtvis på söndagen. Han kunde komma lite när som helst. Han syntes och hördes på långt håll, när han kom med högljudda rop och yviga gester. Armar och ben rörde sig som vindflöjlar, när han berättade sina historier. Axel och Nils sågs mera sällan i huset. Det var mest lite prat över gränsen, när man arbetade på åkrarna.

Ida i Grässjöfallet, senare på Knektbostället, kom regelbundet och pratade med mormor. Hon var traktens ombud för postorderbeställningar. Oscar Ahréns och framför allt Åhlén & Holms kataloger skulle läsas igenom noga, innan man beställde de varor man oundgängligen behövde ur sommar- eller vinterkatalogen. För oss barn var katalogen hemlig! Möjligen kunde man få titta lite på intressanta grejor, men att önska sig en leksak var otänkbart! När man så bestämt sig i varje familj, tog Ida hand om varulistan och skickade den till postorderfirman. Nu blev det en otålig väntan! Skulle varorna finnas i lager och skulle storlekarna passa? Frågorna var många och spänningen stor då Ida, efter ett par veckor, återkom med ett paket under armen.

GÅRDFARIHANDLARE OCH LUFFARE

En gårdfarihandlare kom regelbundet, både höst och vår. Han hette Falk och hade sin hemvist i Hyltebruk, Småland. På cykelns pakethållare hade han en stor resväska, fylld med varor som han visste att byborna behövde. Falk var lång och hade svart hår och en lång överrock som skyddade mot både regn och blåst. Han kom in köket och placerade sin stora väska på köksgolvet, satte sig på en stol bredvid och började packa upp. Huvudsakligen fanns där textilvaror, skjortor, strumpor, byxor och knappar med mera. Allt detta var viktiga saker för att förnya garderoben. Falk tog god tid på sig. Han berättade om upplevelser från andra delar av landet och drack kaffe med tillugg, innan han fortsatte till nästa gård. Då varorna började ta slut i hans väska, fanns alltid en kompletterande beställning som låg och väntade på Finnerödja järnvägsstation eller någon annan station som för tillfället låg bäst till. Säkert hade Falk sina givna ställen, där han brukade övernatta. Han var nog så pass ren, att folk vågade låta honom ligga i huset. Det fanns andra, mindre rena

luffare, som fick hålla till godo med att ligga i uthusen. Man var livrädd för löss, även om dessa redan hade släktingar i det egna huset. Någon enstaka gång hände det att det korn gårdfarihandlare även på vintern. Jag minns en som sålde strömming. Han hade en låda full med strömming på sparken och han åkte runt och sålde till intresserade bybor. Vanlig fisk kunde byborna skaffa i Unden, även på vintern, men strömming var en annorlunda och ny fisksort.

NÄR MAJ I SMEDSBOL FICK CYKLA ENSAM TILL VALLSIÖBOL

Att hålla kontakt och att färdas mellan Barrud och Smedsbol i slutet av 1930- och början av 1940-talet var inte så enkelt! Telefon fanns inte i byarna och bilarna var få, om de över huvud taget fanns. Återstod att skicka brev eller att cykla eller gå. Jag transporterades vanligen bakpå cykelns pakethållare, när någon ville eller hade tid att köra.

Maj i Smedsbol ville nog gärna hälsa på i Vallsjöbol med jämna mellanrum och hon åtog sig någon enstaka gång att cykla omvägen om Barrud för att hämta eller lämna av mig. En gång på sommaren blev det bestämt att Maj skulle hämta mig Barrud. Mormor hade lovat Birgit att jag skulle åka hem, men jag förstod på mormor att hon inte gillade det. Orsaken var nog att hon ville att jag skulle stanna ytterligare en vecka och dessutom litade hon inte riktigt på Maj. Tänk om hon var oförsiktig och cyklade omkull i Ävängsbacken! (Den backen var vid den här tiden mycket brantare än i dag och det fanns ett stup på ena sidan).

- Maj kom som det var sagt och eftersom det var tidig förmiddag, tog hon god tid på sig, innan det var dags att ge sig av. När jag förstod att det snart var tid att åka, sprang jag och gömde mig bakom stenmuren, mellan redskapsgärdet och nordgårdet. Jag var väl dold men hade god uppsikt mot gården, där man letade efter mig. Så småningom förstod alla att det var lönlöst att leta längre och Maj startade sin resa ensam. När kusten var klar och faran över gick jag fram till gården och blev lite förvånad att ingen skällde på mig. Tvärtom tycktes alla vara nöjda med att jag var kvar en vecka till och särskilt mormor, eftersom hon inte behövde oroa sig för åkten utför Ävängsbacken. Hur Maj förklarade det här för Birgit och Gunnar vet jag inte och jag vet inte heller, om och när de fick reda på att jag hade kommit tillrätta. Det fanns ju mycket som var farligt för barn i Barrud: brunnar, Kvarnsjön, ormar och att gå vilse i skogen! En annan farlig sak var att svälja körsbärskärnor! Det var nästan säkert att de skulle fastna i blindtarmen, med döden som följd, för det var nog inte troligt att man skulle hinna till sjukhuset i tid. Och operationen skulle säkert misslyckas! Det har alltid varit farligt att vistas på landet men farorna har skiftat med tiden.

MISSIONSAUKTION I BARRUDS BÖNEHUS

Missionsauktionerna som hölls vår och höst var ett viktigt inslag i byns aktiviteter. Som regel hölls auktionerna i april och oktober. Många flitiga handarbetshänder hade under lång tid tillverkat varor som skulle auktioneras ut. Det var dukar med broderier, stickade vantar och strumpor, sydda klädespersedlar samt vävda mattor. Flertalet alster hängde prydligt på ett klädstreck vid podiet. Det viskades i bänkarna om vem som skänkt vad och visste man inte, så frågades det. Även hemodlade rotfrukter och spannmål bjöds ut till försäljning. Auktionsutropare under många år var Filip i Finnefallet. Han hade lätt för att prata och tog på sig ett och annat förklade för att visa passform och storlek. Detta väckte munterhet i Bönhuset. Behållningen av auktionerna tillföll församlingens inre och yttre mission. Församlingarna hade missionärer ute i världen, bland annat i Afrika.

Så var det då dags för själva auktionen som många hade väntat på. Byborna samlades i god tid, för att få så bra sittplatser som möjligt. Man kunde höra glada skratt och högljudda röster bort på Barruds moar. Det var ungdomarna från Ullsandsmo och Brunterud och så Uddepojarna förstås. Uddepojarna hördes bäst! De hade nog träffats innan och livat upp varandra med lite starkvaror

och historier därtill. Söder- och västerifrån kom Smedsbols- och Åsebolsfolket samt några muntra Gårdsjöbor. Det var inte säkert att alla kom i tid till den inledande andakten, men det gjorde inte så mycket om andakten var överstökad, det var ju ändå auktionen som var det viktiga! Av någon anledning missade Uddepojkarna alltid inledningen.

De sent ankomna satte sig som regel längst bak. En fördel med de bakersta bänkarna var närheten till dörren, om törsten skulle bli för svår eller om man glömt att pinka innan man gick in. En och annan fickflaska hade gömts under stenfoten eller bakom någon buske, för det passade sig inte att ta med starkvaror in i Bönhuset. Så svingade Filip sin klubba och vara efter vara fick nya ägare. Många bud kom från de bakre bänkarna och äldre församlingsmedlemmar nickade nöjda, när buden trissades upp. I halvtid var det kaffe med dopp och då passade några på att klara struparna, för att efteråt börja bjuda på igen. På hemvägen passade ungdomarna på att bekanta sig med varandra. En och annan kram och kyss blev det nog också och kanske bestämde man att träffas igen, om inte förr så på nästa missionsauktion om några månader. Det heter ju att "ändamålen helgar medlen" och utan de välsignade starkvarorna innanför västen hade allt blivit bra mycket billigare! Så var då åter en missionsauktion till ända och när församlingsäldste räknade pengarna var nog flertalet glada över att Uddepojkarna och de andra på bakersta bänkraderna hade kommit och livat upp tillställningen.

Samling utanför Barruds bönehus, tidigt 1940- tal. Författaren till detta avsnitt står i rutig pullover snett framför morfar. Adolf syns längst till höger och Gustaf Värn ytterst på andra kanten. Det andra barnet på bilden är Elisabeth (Göransson) från Dammkärret, med sin morfar. Den här gången var det nog inte missionsauktion. Det syns i alla fall ingen Filip i Finnefallet och inga Uddepojkar. Det var nog efter ett "vanligt" möte man tog den här bilden. / Alf

KLOCKOR KLÄMTAR

År 1940, när Hitlers skamlösa stövelknektar skändar det ena landet efter det andra och Ernest Hemingways "Klockan klämtar för dig" kommer ut i Amerika och Karin Boyes "Kalloccain" i Sverige, avlider Karl Gustaf Karlsson i Barrud, 75 år gammal.

Det var mitt i vintern, den 16 februari, han gick bort. Bernt har sagt, i samband med de minnesbilder han skrev i förra avsnittet, att han bara har diffusa minnen av Karl och jag har inga alls, fränsett begravningsdagen i slutet av februari. Jag var inte med på själva begravningen och jag minns inga ansikten från den dagen, men det är mitt första medvetna minne i livet: Sängkammaren i Vallsjöbol, där mörkläggningsgardinerna bara är delvis frändragna. Svartklädda, naftalinluktande

människor är samlade runt radioapparaten i det trånga rummet. Det är nyheter från TT. Radorösten rapporterar och folk runt apparaten suckar och kommenterar lågmält. Stämningen är förtätad och dyster. Efter nyheterna börjar man spela allvarlig musik. Någon stänger av radion. Det vilar en tung tystnad över rummet. Folk går ut i köket, en efter en. Det luktar inte så mycket naftalin längre. Kaffet är klart.

Karl är den förste att gå bort i sin generation. Före världskrigets slut är båda syskonen i Amerika också borta. August avlider år 1942 och Ida 1943.

Redan år 1935 hade Karl skrivit ett testamente:

Då jag såsom saknande bröstsvingar äger fritt disponera över min kvarlåtenskap, förordnar och bestämmer jag såsom min yttersta vilja att efter min död, sedan skulder och övriga avgående poster blivit avdragna, återstoden av kvarlåtenskapen skall tillfalla min brorsdotter Birgit Gustava Karlsson i Barrud såsom lön för omtanke och utfört arbete. Barrud den 27 juli 1935/ Karl Gustaf Karlsson.

Testamente vid bouppteckningen
Gustaf Karlsson
Johannes Karlsson
August Karlsson
August Karlsson
Birgit Gustava Karlsson

Bouppteckningen visar att Karls tillgångar är 11 800 kronor 69 öre och skulderna 2711 kronor 48 öre, så Birgit fick drygt 9000 kronor och det var en rätt betydlig summa. Gårdens värde var 8 600 kronor år 1940 och av den var Birgit nu ägare till en tredjedel. Inom ett par år kommer hon att äga hela gården tillsammans med Gunnar. Det återkommer vi till!

De två bilderna är från kyrkogården i Finnerödja i februari 1940. Det är Bernt (5 år) som poserar där och de två här nere är från Augusts begravning i Minnesota drygt två år senare. De båda damerna är Ida och svägerskan Anna, när de är i mogen ålder. (Det är Ida till höger). Tiden går. Klockor klämtar för stora och små skeenden under 1940- talets första hälft. I Barrud strävar man på men det går tyngre nu. Jag har gått händelserna lite i förväg, när jag berättat om syskonens bortgång i Amerika. I nästa avsnitt står julen år 1941 för dörren.

MITT I JULBRÅDSKAN

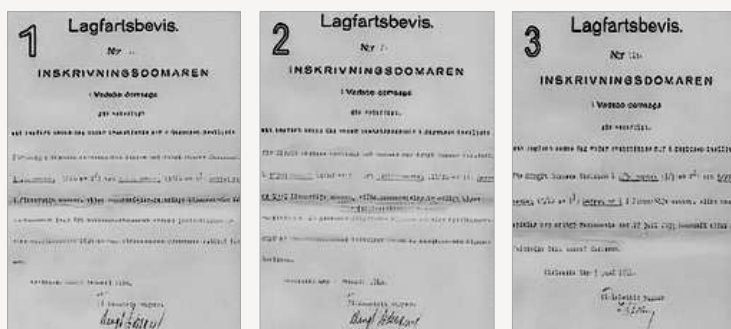
År 1941, när Gust. E. Berglund var kyrkvaktmästare i Gårdsjö och dessutom ofta anlita som förrättningsman, korn denne till Barrud den 20 december, för att hjälpa till med köpekontraktsskrivning. Berglund skrev nog bara en kladd, för det är Birgit som skrivit ut de originalhandlingar som skickades till Vadsbo domsaga. Lagfartshandlingarna blev klara först år 1944 och jag börjar

med dem, eftersom de här affärerna är svåra att överblicka. Egentligen borde det ha varit mycket enkelt. Birgit hade ärvt Karls egendom och nu skulle hon och Gunnar tillsammans köpa Johans & Augustas samt Adolfs andelar i gården.

Problemet var att ingen riktigt visste hur ägarfördelningen mellan Karl, Johan & Augusta och Adolf var. I bouppteckningen efter Karl skrev samme Gust. E. Berglund, att Karl vid sitt frånfälle ägde 1/3 av gården, men gjorde han det?

I det tidigare avsnittet *Tre ägare träder tillbaka* satte jag två stora frågetecken i kanten, eftersom 1905 års ägarfördelning mellan bröderna såg osannolik ut. Det finns inga affärer dokumenterade mellan år 1905 och 1941. Karl ägde 60 % av gården år 1905 men när han gick bort var han ägare till bara en tredjedel. Hade han blivit bestulen på en del av sin mark, eller vad hade hänt? Vet ej! Förstår inte! Dags att nysta upp det här från det att lagfarterna beviljades år 1944 och bakåt i tiden.

Siffrorna 1, 2 och 3 har jag satt dit, för att kunna skilja på lagfarterna. Nummer 1 och 2 utfärdades den 5 januari 1944 och nr 3 den 7 juni samma år. Innan nummer 3 blev klar, krävdes det att man lämnade in en kompletterande bouppteckning efter Karl. Bokstäverna A och B är ditsatta av samma skäl som siffrorna.

Lagfart nr 1: För Birgit Gustava Carlsson och hennes man Ernst Gunnar Carlsson, på 1/100 mantal (3/10 av 1:2) och 3/400 mantal (3/20 av 1:3), Barrud nr 1, köpt av P Adolf Karlsson.

Lagfart nr 2: För samma personer, på 1/300 mantal (1/10 av 1:2) och 11/400 mantal (11/20 av 1:3), Barrud nr 1, köpt av Johan O. Karlsson och hans hustru Augusta.

Lagfart nr 3: För Birgit Gustava Karlsson (med k) på 1/50 mantal (3/5 av 1:2) och 3/200 mantal (3/10 av 1:3), Barrud nr 1, av Karl, enligt testamente år 1935.

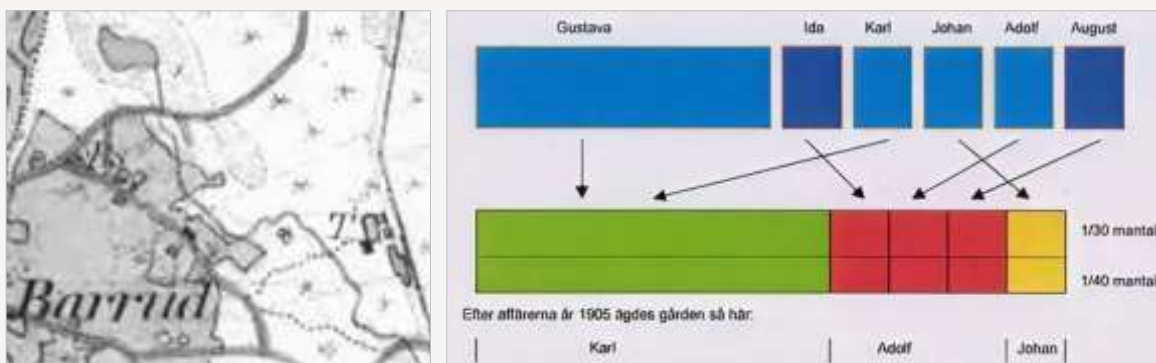

Köpekontrakt A. 20 december 1941: Adolf säljer $7/1200 + 7/600 = 21/1200$ mantal till Birgit och Gunnar. Köpekontrakt B. 20 december 1941: Johan och Augusta säljer $7/1200 + 1/40 = 37/1200$ mantal till Birgit och Gunnar.

Bäste farmors morfar (FM MF), Jan Andersson på Borgan. HJÄLP! Det här hade du rätt ut som ingenting, om du hade varit med i Barrud år 1941, som du var nästan hundra år tidigare.

I avsnittet *Tre ägare träder tillbaka* visades den här ägarbilden (nästa sida) och den stod för $7/1200$ mantal ($1/30 + 1/40$): I köpe- och lagfartshandlingarna från 1941 /1944 är det den gamla Trettiondedelen som kallas Barrud 1:2.

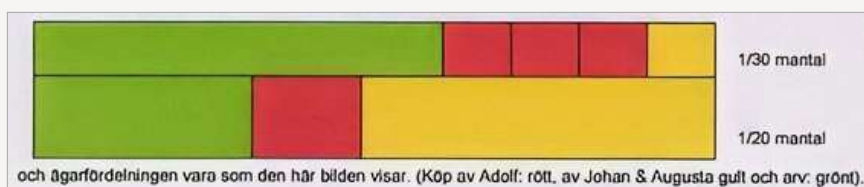
Nu säljer Adolf $3/10$ av 1:2 (rött), vilket är $1/100$ mantal och Johan & Augusta säljer $1/10$ av 1:2 (gult), vilket är $1/300$ mantal och Birgit har genom testamente ärvt $6/10$ av 1:2 (grönt), vilket är $1/50$ mantal.

Och så är det de affärer som avser Barrud 1:3: Adolf säljer $\frac{3}{20}$ av 1:3, vilket är $\frac{3}{400}$ mantal. Johan & Augusta säljer $\frac{11}{20}$ av 1:3, vilket är $\frac{11}{400}$ mantal och Birgit ärver $\frac{3}{10}$ av 1:3, vilket är $\frac{3}{200}$ mantal.

När vi nu summerar mantal för 1:3, blir resultatet: $\frac{3}{400} + \frac{11}{400} + \frac{3}{200} = \frac{20}{400}$ eller förkortat $\frac{1}{20}$ mantal! Barrud 1:3 är $\frac{1}{20}$ mantal i stället för $\frac{1}{40}$!

Den grön- röd- gula bilden här uppe borde relativt ha set ut så här i stället:

Enligt lagfarterna var den procentuella ägarfördelningen: Adolf: $(\frac{1}{100} + \frac{3}{400}) \times 12 = 21\%$, Johan & Augusta: $(\frac{1}{300} + \frac{11}{400}) \times 12 = 37\%$ och Karl (arvet): $(\frac{1}{50} + \frac{3}{200}) \times 12 = 42\%$.

När Karl avled år 1940 ansåg Karlsönerna att de ägde en tredjedel var. Det var i alla fall vad de fick G. E. Berglund att tro. I köpeavtalen och lagfartshandlingarna från början av 1940-talet har myndigheterna sannolikt konstruerat någonting som innebär att Birgits ärvda fastighetsdel tillsammans med de delar hon och Gunnar köpt. tillsammans blir hela gården, som i själva verket omfattar $\frac{1}{12}$ mantal. ($\frac{1}{30} + \frac{1}{40} + \frac{1}{40} = \frac{10}{120} = \frac{1}{12}$).

Enligt Vadsbo Domsagas beräkningar var alltså ägarbilden år 1941 den att Karl ägde 42 %, Johan & Augusta 37 % och Adolf 21 %. Det ska jämföras med 1905 års siffror: Karl 60%, Adolf 30 % och Johan 10 %.

(Adolf ägde dessutom Krontorp. Men det är en annan historia!)

Sammanfattning: Ägarfördelningen efter år 1905 är mycket ojämn bröderna emellan men det tycks ha fallit i glömska. Man anser sig äga en tredjedel var, tills det blir dags att sälja.

Då måste myndigheterna konstruera något hållbart. När det gäller gåtan om fyrtiondedelen som växte sig större och blev till en tjugondedel finns det bara en lösning. Carl Gustaf Carlsson och Gustava köpte inte $\frac{1}{40}$ mantal år 1887. De köpte i själva verket $\frac{1}{20}$.

På 1940- talet omfattade Karlsönernas gård 8,3% av hela Barrud och det gör den fortfarande. Gårdens areal är 39,4 hektar och det betyder att byns totala areal (samfälligheterna ej inberäknade) är drygt 470 hektar.

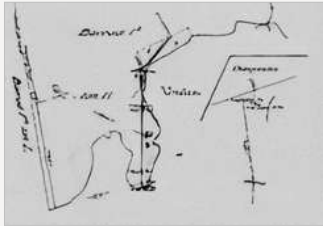
Anmärkning 2021:

Alltihop är något av en gåta. Men det spelar såklart ingen roll, eftersom inga utomstående berördes.

BYTT ÄR BYTT

I Barrud började man skönja ett slut eller snarare en avslutning på ett långvarigt och gediget verk som man aldrig upplevt som långsamt, men emellanåt rätt så mödosamt. Nu fanns det ingen återvändo! Man måste snart byta bort sitt liv i Barrud mot någonting annat som innebar mindre arbete och mindre tvång att hinna med och göra sådant som man tyckte att man måste.

Apropå att byta! Jag vill passa på och berätta om ett markbyte som skedde i Barrud år 1941. Efter det laga skiftet i mitten av 1800-talet gjordes det inte någon förrättning i Barrud, som berörde alla bybor, förrän det här året. Men nu samlas man:

Protokoll rörande agobyte mellan samfällig mark till 1 mantal Barrud nr 1 fastigheten 1/5 mantal Barrud 1:9, i Finnerödja socken, Skaraborgs län.

År 1941, den 22 augusti, inställde sig undertecknad extra lantmätare på förrättningsstället Och hade infunnit sig

Skiftesgodemännen Herman Davidsson i Stenberget och Sven Persson i Backerud samt följande sakägare:

Axel Fransson, ägare av Barrud 1:9
Gustaf Eriksson, jämte hustrun, ägare av Barrud 1:10 och 1:16

Valfrid Persson, jämte hustrun Elsa Matilda Persson, ägare av Barrud 1:13, 1:17 och 1:18
August Karlsson, jämte hustrun, ägare av Barrud 1:12, 1:14

Adolf Karlsson, ädelägare i Barrud 1:2 och 1:3. Dessutom hade till sammanträdet infunnit sig disponenten Gösta Djurberg, vilken förvärvat ett tomtområde från fastigheten Barrud 1:9.

Förrättningssockandena förklarade, att avsikten vore att få den vid 1851 år laga skifte, för gemensamt behov undantagna båtplatsen vid sjön Unden förflyttad till ett för ändamålet lämpligare ställe. Ifrågasvarande samfällighet kunde på grund av uppgrundningar och olämpliga strandförhållanden icke användas för sitt ändamål och använde delägarna numera östra delen av en söder om samfälligheten utskjutande udde, tillhörande fastigheten Barrud 1:9, som båtplats.

Agobytet hade nu dessutom aktualiserats därav att samfälligheten delvis sträckt sig in på det av disponent Djurberg förvärvade tomtområdet. Då Djurberg var angelägen att jämval få denna del av samfälligheten in i sitt tomtområde, hade han förklarat sig villig att bekosta agobytet.

Efter besiktning på marken funno förrättningsmännen, att det begärda agobytet skulle vara till avsevärd nytta för delägarna och kunde ske utan någons förång, varför de provade skäligen meddela tillstånd till detsamma.

Det var Adolf som representerade Karlsönerna och lantmätaren brydde sig inte om att ta reda på, vad fru Eriksson och fru Karlsson hette i förnamn. (Hanna respektive Emma). Lantmätarens namn? Per Söderpalm, om det nu är viktigt i sammanhanget. Barrudsborna bytte bort en bra badplats (då för tiden oanvänd) mot en bättre båtplats och Djurberg betalade. Bytt var bytt och kom aldrig igen. Det var nog ett bra byte för alla.

Det stora kriget rasar vidare. Restriktioner av olika slag drabbar också byar som Barrud. Soldatvisan *Lili Marlene* spelas och sjungs över hela världen. Rekordlåga temperaturer registreras i Sverige. Penicillinet börjar användas som läkemedel (två år efter att lunginflammation ändade Karls liv), Astrid Lindgrens *Pippi Långstrump* kommer ut och *Mora-Nisse* vinner sitt första Vasalopp. Volvo visar sin första PV 444 och på radion börjar man säga *Sveriges radio* i stället för *Stockholm-Motala*. Det blir *dagen D*, när de allierade styrkorna landstiger i Normandie och hoppet om ett slut på fem års *Helvete i världen* växer och blir snart verklighet.

År 1944 var det dags! Lösöreauktion anordnades på våren, mitt i tjällossningen. En del besökare kom med hästskjuts, en del på cykel och de flesta till fots. Bilarna var lätt räknade. Somliga såg nästan lite generade ut, som om de kom till ett ställe dit de inte var bjudna, när de närmade sig gården. Men bjudna var alla som kom. Det stod i annonsen som auktionsförrättaren satt in i Mariestadstidningen. Hemmafolket hade haft det arbetsamt i veckor, med att sortera saker både i stugan och i uthusen. Vad skulle man slänga bort, vad skulle man ta med sig till det nya stället och vad skulle man sälja på auktionen? Nu på morgonen hade man ställt upp långbord på gårdstunet och dukat dessa med det bohag som skulle säljas. Möbler och annat skrymmande auktionsgods ställde man på marken, med någon gammal trasmatta eller någon bräda under, för att de inte

skulle ta skada av daggen i gräset. Det ordnades med servering av kaffe, läskedrycker, smörgåsar, bullar och kakor. Det var lite fest!

Fest för besökarna må så vara, men för dem som bodde på gården bara några dagar till var det inte bara fysiskt ansträngande med arrangemanget. Det fanns förstås en känslomässig sida av saken som var minst lika arbetsam. Att stå och se på, när folk i sömmarna synade saker som tills nu varit hemmets samlade bohag, var säkert tungt, på gränsen till plågsamt. Deras samlade liv var på något sätt utlämnat till allmänt beskådande där ute på gårdsplanen. Inte för att de hade något att skämmas för. Men i alla fall!

Jag var sju år den gången och jag minns inte mycket av sakerna som såldes. Jo, jag minns att kreaturen såldes sist och då hade det gått flera timmar sedan man började uppe vid stugan. Men jag minns desto tydligare stämningen bakom kulisserna - så att säga. Jag kände inte mina morföräldrar och Adolf så bra innan, men nu såg jag ändå att de var annorlunda än annars. Det var inga skratt. Det var inte ens några leenden. Det var bistra miner, tungsint tal, många suckar och trötta, spända ansikten hos dem som sålde sina ägodelar, medan de som köpte, eller bara tittade på, tycktes bli allt mer oblyga och glada ju längre dagen led.

Jag kände sympati för morföräldrarna och Adolf, för att de måste delta i detta spektakel. Jag minns att jag var illa berörd. Som vuxen har jag aldrig riktigt förstått tjusningen med den här sortens auktioner. Visst kan det vara nöjsamt och trevligt att träffa gamla bekanta och prata bort en stund, men finns det inte platser som rimligen är bättre lämpade för sådant umgänge än en gårdsplan fylld av folk och en auktionsförrättare som försöker göra sig hörd och berättar samma gamla usla vitsar om och om igen? För mig har de här auktionerna varit en så tydlig symbol för livets riktigt stora nederlag, eftersom de i regel är en direkt följd av att någon dött eller blivit så gammal att man inte behöver sina ägodelar längre. Sentimentalt? Ja, kanske det. Men jag har aldrig varit särskilt förtjust i att gå på auktion och jag kommer troligen aldrig att bli det.

Missionsauktioner var något helt annat. Det var så oskyldigt och oförargligt, med gåvor som ropades ut och in i en lokal, där skratt var så sällsynta i vanliga fall. Där var det verkligen feststämning och glädjen stod ofta högt i tak. Jag tror alla kände det, var och en på sitt sätt. Och så de goda gräddtårtorna med hallonsylt. Mums!

Auktionsbestyren var avklarade. En del av lösöret var bytt mot lite pengar och kanske tyckte någon att han/ hon gjort ett fynd. Flyttlasset, med det man behöll, gick till Vallsjöbol, där en nybyggd lillstuga stod och väntade på Johan & Augusta och Adolf. Det var här de skulle tillbringa resten av sina liv, nära Birgit och Gunnar och deras barn. Kände de sig välkomna och klarade de omställningen ganska bra? Ja, det såg så ut. Augusta fortsatte att sköta deras hushåll, precis som hon gjort i Barrud och Johan hittade vägen till grisarna och hönsen och Adolf satt snart på en pall och mjölkade korna tillsammans med Gunnar, morgon och kväll och på vedbacken fanns det alltid något nyttigt att uträtta. Alla flöt väl in i rutinerna på gården. De rådde sig själva och de hjälpte till och fick hjälp i den mån det behövdes.

På det här fotot (nästa sida) från år 1945, i Vallsjöbol, har Birgit ställt upp: Adolf, Johan, Margit, Gunnar, Augusta och Gösta samt barnen Britt, Bernt, Eva, Alf och en gosse. På den andra bilden ser vi Augusta framför lillstugan, några år senare.

Gösta Granath är Augustas brorsson från Stockholm, Margit är hans fru och Eva är deras dotter. Gossen med den ribbstickade tröjan vet jag inte var de hade fått tag i.

Här praktiserades nu en modern variant av det gamla systemet med hållningskontrakt. De gamle fick bo kvar på gården och de fick utföra det arbete de orkade, mot mat och husrum. Visserligen hade Birgits föräldrar och Adolf fått flytta ett par mil för att få sin hållning och visserligen hade de folkpension och egna pengar som räckte till det viktigaste (och blev över) men grunden för deras uppehälle var att de hade tillsyn och tillgång till gårdens produkter och, kanske det viktigaste, de blev aldrig socialt utestängda och bortglömda under sina sista år. Familjen tog det sociala ansvaret. Johan & Augusta och Adolf fick visserligen inte stanna hemma i Barrud, men de var mera hemma i Vallsjöbol än någon annan stans, eftersom den närmaste släkten fanns där och ålderdomshem var det aldrig tal om.

Här uppe poserar Bernt och Alf framför Lillstugan och i mitten ses det större huset, med någon sittande på verandatrappen (det är nog jag). Till höger Barbro och Gunnar på släden. Därunder: Adolf lyssnar på radion och i mitten sitter Adolf och Augusta tillsammans med gäster från Skånings Åsaka. Till höger har vi Adolf, med en egentillverkad björkriskvast på trappen.

Kriget tog slut, ransoneringarna upphörde och folk började skaffa sig privata bilar. Det rullade på! Johan avled år 1946, Augusta år 1952 och Adolf år 1959. Alla efterlämnade lite möbler och husgeråd samt tillgodohavanden i banken. Det handlade om belopp mellan 5- och 10000 kronor. Adolf efterlämnade även fast egendom i form av Krontorp. Han, liksom brodern Karl, testamentarade sin kvarlåtenskap till Birgit.

Karlsönerna och Augusta var borta. Jordfästningarna skedde i Finnerödja kyrka och alla ligger begravda under gemensam gravvård på kyrkogården i Finnerödja.

En söndagseftermiddag i mitten av 1950- talet företog familjen i Vallsjöbol en utflykt till Barrud och Adolf var med. Han var klädd i keps, skinnjacka och kängor och jag minns att han såg riktigt spänstig ut, sina 85 år till trots. Man gjorde sig ingen brådska. Adolf fick bestämma takten. Man gick runt och tittade på husen, åkrarna, stenmurarna och det som fanns kvar av gärdesgårdarna och man var till och med i Krontorp. Efter ett par timmar, när Adolf just böjt på nacken och gått ut ur smedjan, stannade han på vägen fram mot stugan, såg sig omkring och sa: Nä, nu få vi allt ge oss å hemmat!

Adolf fick sin vilja fram. Man startade bilen och for hem till Vallsjöbol. Jag tänker: Var inte detta en väldigt fin komplimang till Birgits och Gunnars familj? De hade faktiskt fått Adolf att känna sig HEMMA i Vallsjöbol, trots att han hade tillbringat nästan hela sitt liv i Barrud. Bytt var bytt och kom aldrig igen!

Finnerödja kyrka.

ARRENDEKONTRAKT

År 1944 skrevs det ett arrendekontrakt:

Till Adolf Eriksson i Harsviken utarrenderar undertecknade, Gunnar och Birgit Karlsson, på 5 år, räknat från den 14 mars 1944, vilt agande 1/12 mantal Barrud i Finnerödja socken, på följande villkor. Det årliga arrendet som skall erläggas i efterskott, den 14 mars, utgör trehundra-femtio (350) kronor. Arrendatorn erlägger jordskatten. Fastigheten får tillträdas sådan den finnes, med skyldighet för arrendatorn att vidmakthålla de hagnader som finns samt att tillse att redan bofintliga diken hålls öppna. Arrendatorn skall årligen	erhålla nödligt bränsle. Dä skogsavverkning sker skall toppar och kvistar tillvarntas. Arrendatorn skall bekomma fortjänsterna för såväl huggning som utbrivning av virket. Ett rum på gården ska stå till agarnas förfogande i den så kallade lillstugan. <i>Original Finnerödja 14/3 1944</i> <i>Adolf Eriksson</i> <i>Gunnar Karlsson</i> <i>Birgit Karlsson</i> <i>Handskrift</i> <i>Handskrift</i> <i>Handskrift</i> <i>Handskrift</i> <i>Handskrift</i> <i>Handskrift</i>
---	--

Adolf och hans hustru Anna flyttade in på gården, så snart Johan & Augusta och Adolf gett sig av till Vallsjöbol på våren 1944. De kom närmast från Harsviken, så de var inga främlingar på trakten, även om både Västansjö och Sannerud låg närmare än Barrud, åtminstone sjövägen. Adolf var 55 år och Anna 57, när de tillträdde. De hade en dotter Anna- Lisa som var 23 år och hon var nu på väg att bilda egen familj tillsammans med Gustav Axelsson.

Adolf fortsatte att bruka jorden, ungefär på samma sätt som Karlsönerna hade gjort i många år och på vintern blev det skogshuggning och utkörning av virke, vid sidan av sysslorna i ladugården, morgon och kväll. Det var säkert nog så slitsamt för både Anna och Adolf. De skulle nu göra det arbete som man tidigare varit tre eller fyra personer om. Visserligen fick de hjälp av de yngre under de hektiska sommar- veckorna, men mest var de ensamma om ansvaret.

Från Harsviken (t. h.) till Barrud (t. v.)

Nu var de gamla fotogenlampornas tid förbi. Man hade fått elektrisk ström i Barrud och det underlättade ju förstås. För övrigt hade man inga bekvämligheter. Det gjordes visserligen några små förbättringar i bostadshuset och man provade till och med att sätta in en handpump i köket. Tyvärr blev det misslyckat, eftersom det var så stor nivåskillnad mellan brunnen och huset. Man fick mest stå där i köket och pumpa i tomme! Det här med vattenförsörjningen var ju arbetsamt. Både människor och kreatur behövde vatten och allt skulle bäras för hand. Runt ladugårdshuset fanns det några små brunnar, så det gick väl an, men vattnet till hushållet fick man hämta där nere i brunnen, bakom Lillstugan. Vi har själva provat innan vi fick en brunn tio meter från köksdörren, så vi vet. Och det hade väl gått an, om man fått bära de fulla vattenhinkarna utför den branta backen i stället för uppför. ☺

Umgänget mellan arrendatorsfamiljen och ägarna inskränkte sig i stort sett till rent affärsmässiga kontakter. Såvitt jag vet var det ingen som utnyttjade kontraktets rätt att bo i Lillstugans undantagskammare. Det blev en del telefonsamtal, när något skulle diskuteras och då var det Adolf som ringde. Han åkte till sina släktingar i Brunterud och telefonerade. Minst ett par, tre gånger om året träffades man och stämde av sina mellanhavanden.

I kontraktet stod det att arrendatorn hade förtur på arbetet med att hugga och forsla ut det virke som avverkades på gården, mot överenskommen lön och avräkningen för detta skedde i samband med att arrendet betalades. Jag minns ett sådant tillfälle, när man förhandlade i Barrud. Det var på våren, i början av 1950- talet och jag fick följa med Gunnar. Jag vet inte varför. Kanske tjatade jag mig till det av nyfikenhet. Vi parkerade bilen, knackade på dörren och blev välkomnade att stiga in i köket, där Anna stod och diskade och Adolf satt och läste tidningen. Anna hade en blommig klänning och ett blåvitrandigt förkläde på sig och Adolf hade storväst, spetsbyxor och läderstövlar.

Gunnar hade gummistövlar (som han tog av sig i farstun) och en vinröd skinnjacka (som han hängde över en stolsrygg i köket). Efter lite småprat kunde förhandlingen börja. Adolf tog fram en gul anteckningsbok och läste upp, vad han huggit och kört ut under vintern. Det var ordning och reda. Han hade antecknat dag för dag och han hade summerat de olika sakerna var för sig. Gunnar lyssnade, nickade då och då och noterade på ett papper. Man var överens om antalet avverkade stockar och kubikmeter massaved som huggits och körts ut. Inga problem! Men när man kom in på frågan om styckpris och pris per kubik, som Gunnar skulle betala, hettade det till lite. Gunnar tyckte det var rimligt med samma priser som året före, eftersom salupriserna var de samma, medan Adolf

hävdade att årets stockar var både tyngre och mera kvistiga än de han huggit året före. Och stolparna, nio- tio meter långa, vad var det värt att hugga och köra ut sådana?

Adolf och Gunnar satt mitt emot varandra vid köksbordet. Jag satt tyst som en mus en bit från bordet och Anna fortsatte med sitt, till synes helt ointresserad av den förhandling som skedde strax intill. Men allt eftersom Adolfs och Gunnars röster blev hårdare och mera högljudda, kunde jag som inte hade något annat för mig än att iaktta, se på Anna att hon följde med i diskussionerna. När Gunnar föreslog ett styckpris som tvärt förkastades av Adolf, märkte jag att Anna samtidigt, liksom för att ge eftertryck åt sin makes krav, rörde lite extra mycket i sin diskbalja och slamrade lite mer med tallrikarna. Det blev inga slagsmål och det blev inga oförsämdheter mellan parterna vid bordet. Man resonerade en stund och blev eniga. Jag, som hade sett hur det gick till på jaktvårdsmötena i Vallsjöbols skola på 1940- talet, tyckte det var snällt och vänligt här i Barrud och ännu mer vänskaplig blev atmosfären i köket, när Anna satte fram kaffe med dopp på bordet. Det var nybakade bullar och färsk sockerkaka och det blev både påtår och en liten tretår, innan det var dags att ta i hand och tacka varandra för arrende- året som gått.

Någon sup som bekräftelse på överenskommelserna blev det inte, eftersom jag inte hade körkort än. Det var en intressant upplevelse att vara med. Jag hade inte varit inne i stugan sedan auktionen år 1944 och nu hade jag fått en gratislektion i förhandlingskonst på kvällskvisten. Jag minns särskilt att jag blev imponerad av något som Adolf sa, när Gunnar frågade om man skulle skriva på något papper (vad det nu handlade om) och Adolf svarade, att ett handslag var mera värt än namn på ett papper. Gunnar verkade nöjd, när vi for hem och jag fick intryck av att Adolf och Anna var det också. Åtminstone den gången!

Adolf och Anna skötte om gården under en tid då mycket förändrades inom lantbruket. På 1950- talet började traktorerna överta hästarnas uppgifter, jordbruksredskapen blev effektivare, de första motorsågarna kom i bruk och elektriciteten gjorde lantlivet enklare på många sätt. Adolf hade ingen traktor och han hade ingen mjölkmaskin. Jag tror inte att han använde motorsåg. Det var nog den stora timmersvansen och yxan som användes i skogen. Jag vet inte, om det fanns någon elektrisk maskin inomhus. Radio hade man förstås men för övrigt var det nog bara en elektrisk kokplatta och kanske en elektrisk bakugn som stod i köket. Det var en tid utan det mesta av vad vi i dag kallar bekvämligheter.

Snöbär i Barrud t. v. Adolf Eriksson och Nils Fransson, vid Djurbergs båthus, t. h.

År 1957 var arrendatorstiden slut. Det första kontraktet skrevs för en femårsperiod och därefter blev det förlängning, år efter år, genom ett handslag mellan arrendatorn och ägaren till gården.

När Adolf och Anna Eriksson pensionerade sig, flyttade de till samhället i Finnerödja. Adolf avled år 1970 och Anna år 1972.

SOMMARGÄSTER I STUGAN

När arrendatorn Adolf Eriksson och hans hustru Anna flyttade år 1957 stod stugan tom under ett par år. men så småningom spred sig ryktet om det obebodda huset och det började komma förfrågningar från hugade sommargäster. Först kom det en familj som stod ut bara ett år. De var missnöjda med det mesta och tyckte allting var obekvämt och återkom naturligtvis inte.

Året efter kom Rune och Eva Stenberg från Mariestad med sina två barn. De var rätt så nöjda med sin sommar i Barrud och kom tillbaka ett par år till, innan familjen Tu vesson från Mariestad gjorde entré. De kom fyra år i rad. Saga och Ola, med barnen Hasse och Kerstin och ett sommarbarn från Stockholm, som hette Ingmari samt en hund (King), fann sig mycket väl tillrätta i Barrud. Familjen hade en enastående förmåga att utstråla trivsel och det syntes lång väg att de tyckte om att vara i Barrud. De tog allting där som det var. Aldrig ett klagomål på någonting. De var bara glada och nöjda!

Jag undrar hur många kaffekoppar Gunnar blev bjuden på under de där åren. Ibland kom även Birgit och alltid samma öppna, välkomnande attityd från familjen Tu vesson.

Kanske kom Gunnar någon gång med lite färsk potatis och någon jordgubbsliter i gengäld? Vad vet jag!

Bilden t. h: Gunnar klappar King och språkar med Saga, Kerstin, Ingmari och Hasse

Gunnar skötte ju sina jordgubbs- och potatisland och for omkring med sin traktor från morgon till kväll och störde sommargästernas frid och så småningom korn vi och bodde i Lillstugan under våra semestrar och då blev det ännu livligare, med alla barn bland blommor, brännässlor och huggormar.

Vem kunde sova i det stora huset, när Bernt steg upp klockan sex på morgnen och började hamra och snickra i närheten? Allt det här borde rimligen ha uppfattats som störande för sommargästerna. Men icke. Ingenting tycktes bita på familjen Tu vesson!

Så kom den dagen när Bemt och jag blev ägare till gården och våra familjer började stanna längre perioder i Barrud. Livet i Lillstugan, med fotogenlampor, vedspis och trångt så det förslog, blev i längden ohållbart. Vi behövde storstugan själva och vi kunde ju inte dela den med familjen Tu vesson. Det var Gunnar som fick det grannliga uppdraget att meddela nyheten och vi vet att våra vänner från Mariestad blev ledsna. De började se sig om efter någonting annat i Barrud med omnejd, men hittade ingenting där och flyttade så småningom sitt sommarboende till sjön Narven, nära Gårdsjö och de pendlar fortfarande (år 2002) mellan Mariestad och Gårdsjö. Inte så sällan ses vi i Barrud, när det är något evenemang i Bönhuset, och det är alltid samma kram och ärliga handslag, så som det ska vara, vänner emellan.

Jag bad Saga och Ola att säga något om den där tiden i Barrud och Saga ringde till mig en förmiddag och berättade lite om familjens upplevelser i Barrud under 1960- talet. Här är något av det hon sa:

Vår familj hyrde en stuga i Backe. nära Åsebol men den blev upptagen och vi visste Inte riktigt vart vi skulle ta vägen på sommaren. Vi köpte mjölk hos Olofssons i Åsebol och de

berättade om vår belägenhet för släktingarna i Barrud (Margit och Alex). Margit tog kontakt med Gunnar och vi fick flytta in i stugan på sommaren 1964. Vi kom den 15 juni och jag stannade med barnen hela sommaren, även när Ola arbetade och pendlade mellan Mariestad och Barrud. Enda gången jag lämnade Barrud den sommaren var för ett bröllop.

Vi tyckte allting var så underbart där i Barrud: skogen med de fina skogsvägarna, naturen, lugnet, närheten till sjön, badviken! Allt var så fint!

Ola fick tjänstetelefon och vi behövde den i Barrud, så vi kontaktade Televerket. Vi blev imponerade av deras snabbhet. Man satte igång att sätta upp telefonstolpar och dra tråd en morgon och redan samma kväll kunde vi använda telefonen.

Gunnar såg vi ofta och Hasse fick köra hans traktor. Ibland kom också Birgit och en gång hade de Amerika- främmande med sig (kusin Beatrice och hennes man). Ibland kom David förbi och språkade en stund och Margit besökte oss också emellanåt. Hon lärde oss att kärna ur körsbär med en hårnål. Hon hade alltid en sådan nål i fickan, när det var körsbärstid. Margit kom alltid i fruntimmersveckan, när Sara hade namnsdag. Hon tyckte det var en lämplig dag att gratulera mig. Det var ju nästan som Saga. Vi brukade kalla stället för *Sommarbacken*.

Det ante mig: Saga hade inget negativt att säga nu heller, drygt trettio år efter familjens somrar på *Sommarbacken*. De har haft det fint vid Narven alla år därefter. Tack Saga och Ola och era barn! Bättre sommargäster kunde vi aldrig fått.

BRODERLIGT DELAT ANSVAR

År 1967, när Lyndon Johnson var USA:s president och Vietnam- demonstrationerna var som häftigast i Sverige, Vilgot Sjömans film "Jag är nyfiken gul" hade premiär, högertrafik infördes och de fyra bröderna FågIum Pettersson cyklade till sig guld i VM, blev bröderna Bernt och Alf Gunnars(s)on ägare till Barrud 1/12 mantal eller Barrud 1:2, 1:3 och 1:22.

I köpekontraktet stod det bland annat inskrivet att säljarna, Birgit och Gunnar, hade rättighet att bruka åkerjorden så länge de (d v s Gunnar) ville och disponera Lillstugan. Som vi vet så byggde de ett eget hus på Anderspettersbacken, så Lillstugan blev inte bebodd året runt förrän på 1990-talet. Åkrarna brukade Gunnar till år 1983.

Kaisa, Birgitta, Kaisa, Birgitta.

Från det vi fick formellt ansvar för gården vistades vi för det mesta långt från Barrud. Bemt var skild från sin första fru och var på väg in i ett liv med Birgitta nere i Malmö, medan Kaisa och jag bodde uppe i Stockholm. Vi hade fullt upp med våra arbeten, de i Skåne och vi i Stockholm. Två familjer, med små barn och heltidsarbetande föräldrar, kom uttröttade till Barrud på somrarna och levde semesterliv med sol och bad och lata dagar i hängmattan, för att på hösten återvända till stadslivet med nyladdade batterier! Den skenbart idylliska bilden är förstås bara delvis sann. Visst badade vi och visst solade vi och visst vilade vi, men vi utträttade också en del under våra vistelser i Barrud.

Redan från början var vi medvetna om att vi tog på oss mycket arbete, när vi tog ansvar för släktgården. Vid den tiden kände vi inte till så mycket om gårdens historia, men vi visste ändå att vi fått köpa något som var värt att vårda och utveckla. Våra visioner var väl inte glasklara och vår fritid var begränsad till några veckor om året. Det hindrade inte att det blev mycket uträttat under somrarna. Utan att veta det fullföljde vi nu den gamla traditionen från Karlsönernas tid, att samarbeta och göra det vi hade mest fallenhet för. Bernts håg för byggnadskonst var påfallande tydlig och mitt intresse för mera jordnära sysslor märktes nog också. Damernas fallenhet för så kallat utearbete begränsades i hög grad av det faktum att innearbetet var tungrott, obekvämt och tidsödande. Del blev mera arbete än bad, både ute och inne!

Uppe t. v: Frukost på kökstrappan (tidigt 70- tal), T. h: Gunnar fixar med jordfräsen (nybyggd bastu i bakgrunden).
Nere t. v: Gårdstunet och t. h: infart från söder (tidigt 80- tal).

ETT BROKIGT BLAD

På 1920- talet, när Birgit var barn i Barrud, prenumererade Karlsönerna på Aftonbladet, som vid den tiden var en morgontidning, med ett politiskt budskap som låg ungefär lika långt åt höger som det idag ligger åt vänster. Aftonbladet hade en söndagsbilaga som hette "Brokiga blad". Birgit har berättat att hon läste den med förtjusning, eftersom den var lättläst och hade intressant innehåll. Kanske var det en tidig föregångare till nutida kvällstidningar!? Här följer ett brokigt blad från Barrud, åren 1967- 1990:

Tretton bilder från drygt tjugo år i Barrud. Jag vill kommentera bilden med vinbärsplockarna från Afrika. De får representera alla de människor i olika åldrar som under åren kom några dagar, högst några veckor på sommaren. Just de här ungdomarna, från Tanzania och Kenya, studerade i Polen och använde sommarferierna till arbete i Sverige. De var stationerade i Vallsjöbol och fick rycka in där de behövdes. De hade mycket intressant att berätta om sina hemländer och Polen. De var mycket trevliga flickor och pojkar som höll på att utbilda sig till advokater, ekonomer och läkare. Deras förtjänst var inte stor. Man kan undra var de förtjänar sitt bröd idag?

AMERIKAFRÄMMANDE

I slutfasen av det första världskriget var Idas och Jan Petters båda äldsta barn i Europa och uppfyllde sina skyldigheter mot det nya fäderneslandet. Hjalmar var soldat och Svea sjuksköterska och de befann sig i Tyskland. Syskonen prövade möjligheten att resa över Sverige, på återvägen till USA, men när det visade sig att de då måste betala hemresan själva, blev det inget av. Hjalmar reser till Sverige blev uppskjuten i 43 år och för Svea blev det aldrig något besök i Sverige.

När Hjalmar Swenson och hans hustru Vera kom till Sverige år 1961, hade Adolf gått bort två år tidigare som den siste i sin generation. Kusinerna Birgit (48) och Hjalmar (65) träffades för första gången. Birgit och Gunnar bodde fortfarande kvar i Vallsjöbol och därifrån gjorde man utflykter till Trehörningen och Barrud. Hjalmar talade utmärkt svenska, med en dialekt som mycket påminde om det gamla Barrud- språket. Det var ett minnesvärt besök även för oss ungdomar som inte var vana att träffa främmande så långt ifrån på så nära håll. Det jag minns bäst från besöket, utöver att våra gäster allmänt var mycket trevliga, är detta:

Hjalmar bad Birgit att sätta sig vid pianot och spela något gammalt känt svenskt stycke. Birgit slog några provande ackord och började spela "O store Gud". Hjalmar log igenkännande, gick fram till sin kusin och la sin ena hand på hennes axel och började sjunga "O mighty Lord", vers efter vers på engelska. Hans sångröst var mäktigt ren och klar

och Birgits pianospel blev allt mer inspirerat och följsamt. Den lilla församlingen satt andäktigt tyst. Det var magi i rummet.

Några år senare kom Beatrice (ca 60 år), Augusts och Annas enda barn, på besök tillsammans med sin man Mr. Harry F. Cumming. Kaisa och jag träffade dem i Stockholm och besökte Stadshuset tillsammans. Vi fick också bese deras eleganta rum på Grand Hotel och blev bjudna på en mycket god middag i en källarrestaurang i Gamla stan. Båda var mycket artiga och förekommande värdar och ville oss väl. Varje gång Mr. Cumming serverade vin i mitt glas sa jag: Thank you! och Mr. Cumming replikerade med: Oh, be my guest! Jag har en känsla av att han sa det minst tio gånger under kvällen. Men så mycket vin kan jag väl inte ha druckit? Mr. och Mrs. Cumming var mycket generösa mot oss och de tycktes gilla att ha det lite lyxigt omkring sig, när de reste i Europa.

T. v: Vera & Hjalmar Swenson. T. h: Beatrice & Harry Cumming.

Gotha Wilcox och dotterson Raleigh, i Rönninge 1973.

År 1973 var det Götas (73 år) tur att komma. Hon hade med sig Raleigh som var en blyg yngling i 20-årsåldern och Götas barnbarn.

Deras besök sammanföll med det s. k. Norrmalmstorgsdramat och kung Gustaf VI Adolfs sista dagar i livet. Göta var en enkel, något rundlätt pensionär som tyckte allting var trevligt och positivt. Hon överlät med förtjusning allt praktiskt åt sin dotterson, som hade ett ständigt leende på sina unga läppar.

När Bernt körde runt med gästerna i Malmö pekade han på Götabankens skylt och Gotha fann det mycket *funny* att hon hade en egen bank i Sverige.

Nästa besök från Amerika kom år 1984 och det kom helt oväntat Vi hade haft ett mycket tungt vårbruk i Barrud det året, på samma sätt som våra fränder hade haft det på 1880- talet, när Carl Gustaf Carlsson avled. Gunnar lämnade oss hastigt i mars 1984 och när vi kom till Barrud den våren kände vi oss rätt så vilsna och bortkomna, eftersom vi var vana att ha Gunnar i närheten. Nu fick vi klara oss själva och det gick, eftersom det måste gå!

Nu var det sensommar. Vår semesterperiod var slut och vi höll på att packa bilen för att återvända till plikterna i Örebro. I väntan på avfärden tog jag en promenad runt byn. Hunnen till Franssons, hörde jag en bil bakom mig och gick åt sidan för att släppa förbi den. Jag kände inte igen vare sig bilen eller passagerarna. Det satt två herrar i framsätet och två damer där bak. Den högra framrutan vevades ner och en man, med famnen full av kartor och anteckningsblock, sade något som: *Excuse me, do you know something about my grandmother, who lived here once. Her name was Ida Lovisa Carlsdotter.*

Ulf Drake och jag hade just då avslutat arbetet med Barrudsboken, så jag var ganska bra uppdaterad på 1800- talets Barrud. Jag svarade. Yes Sir, I know. I think Ida was my grandfather's sister and if so, she lived at a small farm just around the corner! Jag kunde höra förvånat mummel från de övriga i bilen och den okände mannen hade plötsligt en kamera i handen.

Min syssling, Lyle Lofgren, från Minnesota i USA. tog det där fotot (nästa sida) från sin plats bredvid föraren. Under några minuter var det en förvirring som nästan gränsade till upphetsning där på Barruds gamla bygata. Alla fyra steg ur bilen och presenterade sig och talade i munnen på varandra och jag kom plötsligt att tänka på den där historien från år 1903, när August kom hem till Sverige oanmäld och skojade med Adolf på Finnerödja Torg. När det gått en stund visste alla vilka de andra var och vi kunde planera för resten av dagen.

Lyle Lofgren, dotterson till Ida Lovisa, som utvandrade från Barrud år 1893, var på besök tillsammans med sin hustru Elizabeth. De hade vistats några dagar hos familjen Löfgren i Örebro. De var släktingar på Lyles fars sida. De hade bestämt sig för att göra en utflykt till Finnerödja på eftermiddagen. för att söka spår efter Lyles mormors hem. De började på kyrkogården i Finnerödja, för att leta efter en gravsten och av en händelse mötte de kantorn utanför kyrkan. Denne satte sig i sin bil och bad de andra följa efter (Please, follow my car) och det bar iväg till Dalgatan, där Birgit bodde, men Birgit var inte hemma, så kantorn gissade att hon var i Barrud. Han föreslog att de skulle åka dit och på den vägen var det, när jag kom in i bilden.

Vi besökte Bönhuset på vägen mot Karlsönernas och hittade protokoll, där man kunde läsa, vad Ida Lovisa Carlsdotter hade ropat in år 1890 (fyra år innan Bönhuset invigdes). Lyle skrev och fotograferade. Vi fortsatte fram till gården, där nya människor fick hälsa på varandra medan många kameror var i flitigt bruk. Vår avresa blev avsevärt försenad.

Lyle skriver i sin booklet från år 2001 (fritt översatt):

När jag växte upp i det Lofgrenska hemmet, hängde det en amatörmässig oljemålning på väggen, som visade ett litet rött hus med en flaggstång i mitten. Jag tänkte aldrig så mycket på den, trots att Ida (Lyles mor) sa att hennes mor var född i det huset och att det låg i Sverige. När vi besökte Sverige år 1984 och kom till Barrud, blev det en chock för mig att kunna kliva rakt in i den där gamla oljemålningen.

Det var sig precis likt, fränsett att färgen på huset var lite ljusare och nu kunde jag dessutom få se hur trevligt det såg ut på insidan. Men hur kunde sju personer bo i ett så litet hus?

I sin bok fortsätter Lyle att uttrycka sin glädje över att allt var så väl bevarat på gården och framhåller särskilt utedasset. Vad Lyle inte visste var att det hus han steg in i var dubbelt så stort som det gamla, i vilket hans mormor Ida Lovisa hade bott tills hon var sexton år.

Snart gick telefonerna varma den där söndagseftermiddagen. Alla skulle informeras om Amerikafrämmandet. Birgit var ute på en bussresa och väntades hem sent, så vi tillbringade några timmar i Barrud, innan vi for ner till Dalgatan i Finnerödja. Där satte vi oss på trappen och väntade och minst halva släkten hann ansluta sig, innan Birgit äntligen anlände. När hon steg ur bussen undrade hon förstås vad som stod på. Hade det hänt något? Nej, ingenting särskilt, fränsett att det kommit främmande från Amerika. När Birgit fått sammanhangen klara för sig ställde hon sig framför Lyle och synade honom från topp till tå och sa: *Jag tror inte mina ögon. Är du verkligen min kusin Idas pojke från Amerika?*

Vi kom inte till Örebro förrän framåt midnatt.

Fr. v: 1984, på Bygatan i Barrud, i Bönhuset och på Birgits trappa.

1987: Med Bernt i kolarkojan och i Labyrinten samt med Birgit.

Följande besök från Amerika blev en repris på det senaste så tillvida att det var samma personer som kom. Elizabeth och Lyle kom således tillbaka år 1987. Den här gången kom de inte som någon överraskning, så umgänget blev lite mer planerat. Nu bodde de på Anderspettersbacken en vecka runt midsommar och de fick pröva på lantliv i *oldfashioned style*.

Lyle skriver i sin booklet:

Fram emot midnatt, under midsommarfirandet i Barrudd år 1987, kom någon ut med en gitarr och Liz & jag sjöng några amerikanska *mountain songs*, för Barrudsborna (ett femtiotal, kanske) som samlades där varje sommar. De var mycket uppskattande. Jag tror att de var överraskade, att amerikaner kände till något annat än det som visades på TV (alla tittade på Dynastin). De var faktiskt bättre publik än den vi brukar ha. När jag gick igenom anteckningarna om Ida Lovisa, då hon underhöll emigranterna i Halifax kom jag ihåg när vi sjöng i Barrud i midnattsljuset och hur bra det kändes. Det ger mig draghjälp att åtminstone hålla min fiol stämd. Kanske till och med att sätta nya strängar på min gitarr.

Ja, visst var det en minnesvärd midsommar år 1987!

Som avslutning på detta avsnitt ska vi läsa lite mera ur Lyles bok:

Svea åkte till Minneapolis cirka 1914 och utbildade sig till sjuksköterska. Hon gifte sig med Ed Roberts som var anställd vid Televerket. De bodde i Minneapolis. Hjalmar gick på en jordbruksskola

och tog värvning under första världskriget. När Jan Petter dog, fick han permission och hann med att klara av vårbruket. När han och Alvira (Vera) gift sig, flyttade de till Minneapolis och senare (1927) till Bismark, ND, där han var anställd hos "The Highway Department" (Vägverket). Gotha gifte sig med Ernest Wilcox och flyttade till White Bear Lake, där de flesta av hennes barn som är i livet bor i dag. Under depressionen hade de en svår tid med sina åtta barn.

Fast han hette Carl kallades han alltid för Charlie. Han och Sixten, som var två år yngre, stannade på Swensons farm och skötte den. Sixten var lång, smal och självlärd till det yttersta, med en distinkt basröst och han var långgrandig. Han var inte rädd för att säga sin mening om det han ogillade. De andra farmarna som inte var vana att tala om någonting annat än vädret, visste inte hur de skulle bete sig i hans sällskap. Han fick ett löjets skimmer över sig, men det bekom honom inte det minsta. Charlie var raka motsatsen: kort tystlåten och tillbakadragen. Alla kallade dem automatiskt för "Sixten och Charlie" aldrig "Charlie och Sixten". Huset på Swensons farm var alltid varmt. Båda rökte (alla andra män tuggade tobak), så huset luktade unken tobak. Vardagsrummet var mörkt och möblerna var mycket gamla. Inget hade blivit rört på årtal. Både Sixten och Charlie var ungkarlar och ingenting tydde på att de någonsin skulle bli något annat ens när Ida gick bort. Efter kriget fick Sixten jobb i the North Branch, på Jordbruksdepartementet. Tanken var att Sixten skulle skaffa hem hårdvaluta och Charlie skulle sköta om gården. (Slut på Lyles skrivning).

Liz och Lyle återvände hem och sedan dess har vi inte sett till några amerikasläktingar. Lyle tog i alla fall med sig ett nog så svårlöst uppdrag. Det tycktes vara en *mission impossible*, men *he did it* ! Vad var det då som var så märkvärdigt? Jo, det handlade om lagfart på Krontorp. Vid den här tiden hade Barbro och Oves familj sedan länge bott i Krontorp, men man hade inte lyckats att lösa lagfartsfrågan, på grund av formaliteter med amerikanska släktingars godkännande av Adolfs testamente. Lyle tog kontakt med folk i USA och underskrivna papper kom på posten och det blev klart. Bra jobbat!

Nu lämnar jag Lyles skrift och återför den här berättelsen till nutid. För ungefär tre månader sedan fick vi ett brev, adresserat till Örebro, varifrån vi flyttade för drygt tio år sedan. Posten AB hade gjort ett gott arbete och eftersänt brevet till Skövde.

Lyle och Johan G. på väg.

Avsändare var Liz och Lyle Lofgren. Det hade då gått tolv år sedan vi senast hördes av. Lyle sa i brevet att han hade skrivit en berättelse om sina släktingars liv och leverne i Amerika, sedan de korn dit i slutet av 1800- talet.

Han undrade om vi fanns och om vi var intresserade av hans berättelse. Via E- post kunde jag samma dag bejaka båda frågorna. Vi har därefter haft en omfattande korrespondens, i form av vanlig post och via datorn. Det har varit både spännande och stimulerande. Jag har skickat en hel del information om släkten i Sverige, långt tillbaka i tiden och Liz & Lyle har kvitterat med massor av information om vad som händer i deras stad och i deras land. För ett par dagar sedan skickade vi Tomas Tranströmers "Samlade dikter", eftersom Lyle gärna ville läsa dem på svenska och idag har jag fått en dikt av Harry Martinsson som Lyle översatt till engelska. Liz skickade den och tyckte att jag skulle översätta den tillbaka till svenska, så fick man se hur mycket som stämde. Jag gör nog ett försök. ☺

Lyle skriver i sin bok: I North Branch åt Sixten regelbundet lunch på the Cozy Gate (Myskaféet). Där träffade han servitrisen Gladys. Hon var en fet, fräck och självsäker änka med rödblommiga kinder.

De gifte sig och Gladys flyttade in hos Swensons med avsikten att göra rent hus. Hon tvingade dem att sluta röka och hon kastade ut alla gamla möbler, utan att fråga några andra släktingar. Hon brände upp alla familjeklenoder, inklusive Jan Petters pressade växter, tillsammans med de latinska namnen. Hon lät måla om och renovera hela huset och hon kastade ut Sixtens böcker. Hon var dessutom en skvallerkäring som visste allt om alla.

Charlie fick en hjärntumör och dog år 1953, 51 år gammal. Sixten sålde gården år 1968 och de flyttade till ett litet hus i North Branch. Sixten dog där år 1969. Då sålde Gladys huset och flyttade till Florida, där hon hittade en manlig vän. När hon blev senil och gjort av med alla sina pengar, satte hennes manlige vän henne på en buss med en adresslapp som det stod Worth Branch på och hon hamnade på ett sjukhem. Där låg hon många år innan hon avled, *den gamla häxan*, som Elmer (Lyles far) kallade henne.

Föräldrarna, Ida Victoria och Elmer Lofgren, får naturligtvis stor plats i Lyles bok. Jag kan bara ta med ett par stycken. Lyle skriver: Jag har ganska bra minne, men Elmers var enastående. Men det var bara inriktat på en sak: detaljer i hans liv. Den 20 april, till exempel, kunde han tala om vad som hänt i hans liv den dagen under alla hans år. Det var i dag för 76 år sedan som . . . ” Han kom ihåg vad det hade varit för väder varje dag under sitt liv. Skälet till att han pratade så sällan var kanske att han var helt upptagen med att komma ihåg!

Om sin mor, Ida Victoria, skriver Lyle bland annat: Swensons farm. där Ida växte upp, var varken stor eller blomstrande. Alla barnen måste arbeta på åkrarna. Ida var familjens skämtare. Hon hittade på roliga vitsar, förvrängde ordspråk och sjöng populära slagdängor, för att arbetet på åkrarna skulle gå lättare. Hon hade ett naturligt soligt sinnelag och lät sig aldrig oroas av någonting. När andra blev nedstämda, blev hon orubbligt lugn. Jag hörde henne bara klaga en enda gång. Då sa hon: ”Efter 80 börjar man verkligen känna sig gammal”.

Det har varit mycket allvar, men också många skämt i de elektroniska meddelandena. En dag (eller snarare natt, på grund av tidsskillnaden) kom det ett mejl med text och musik till en gammal visa som Lyles föräldrar hade sjungit in på band år 1978. Lyle hade inget notpapper till hands, så han skrev ner tonerna en efter en (g e e e c etcetera) och frågade om vi kände till visan. Jag letade länge utan resultat, men med hjälp av hans bokstäver fick jag ändå rätt bra uppfattning om låten, när jag spelade den på min orgel. Just nu håller Liz & Lyle på att göra en Cd-inspelning av ”Göteborgs gator” (som låten heter). Den kommer säkert så småningom.

KRONTORP 100 ÅR

Senast vi besökte Krontorp i den här berättelsen fick vi veta att Adolf blev ägare år 1916. Han arrenderade ut marken tillsammans med husen under sju år. Sedan revs hela rasket och Karlsönerna brukade jorden tillsammans med gårdens övriga mark.

Åren gick. Det blev 1930- tal, utan någon förändring och det blev 1940- och 50- tal, med en arrendator som brukade Krontorp. Någon period odlade David Andersson jordgubbar, innan marken mer eller mindre glömdes bort. Det såg så ut i alla fall! Den smala, krokiga vägen, som mera liknade två parallella stigar med en grön sträng emellan och en alltmåra murkande bro över Kvarnbäcken, tog tvärt slut vid den gamla infarten till Krontorp. Snart kunde man bara ana att det funnits odlad mark och hus där. Krontorp är ett tydligt varnande exempel på, hur självplanterad växtlighet mycket snabbt kan sabotera flera generationers mödor att hålla ett öppet landskap vid liv. Mot slutet av 1960- talet, när Bernt och jag tog över ägandet, fanns där en stenmur, någon enstaka gårdsgårdsstör och rester av husgrunder som enda tecken på att människor levde i Krontorp.

I början av 1970- talet bodde Barbro och Ove Gustén i det hus som kallas Sörstugan. Det var tidigare en ängslada, innan Bernt förvandlade den till ett beboeligt fritidshus, Ove jagade i markerna och började fundera på möjligheten att åter göra Krontorp till ett ställe för människor att bo på.

Genom en bytesaffär inom familjen blev det möjligt för Barbro och Ove att omsätta sina visioner till verklighet. Visserligen blev lagfarten försenad men det hindrade inte att vägen snart var breddad, det mesta av slyn bortröjd och en ny husgrund gjuten. Huset stod klart år 1978 och allt var frid och fröjd.

Fröjd var det också år 1982, men knappast frid, när det firades hundraårsjubileum i Krontorp. Det var en storslagen fest med många gäster, samtliga mer eller mindre fantasirikt utklädda. Det var som en maskeradbals i det gröna! Egentligen var det ett år för sent att fira Krontorps hundra år, men vad gjorde det? Festligheterna började tidigt om aftonen och pågick till sent på natten. Ja, det var en fest som bara skulle överträffas av de bröllopskalas som senare skulle komma på 1990- talet.

Tack vare Lyle Lofgrens medverkan (och några insatser på hemmaplan av en familjen Gustén närstående och närboende person) blev det så småningom ordning i lagfartspapprena och Barbro & Ove och deras barn syntes trivas bra som moderna Krontorpare. Det har varit många trevliga stunder där och alla som tyckt och tycker det bör skänka Adolf en tanke av tacksamhet. Vad hade hänt, om han avstått från att köpa Krontorp år 1916? Fråga inte, undra blott!

Vimmel i Krontorp. Uppe: alla deltagarna under banderollen. Nere, fr. v: Ulf Drake och Värns familj.

BYALAGET I BARRUD

År 1979, när Jimmy Carter var president i USA, Carl XVI Gustaf Sveriges regent, Ingemar Stenmark vann sin tionde raka världscupseger i storslalom, spelet Lotto introducerades i Sverige och Torbjörn Fälldin blev statsminister, bildades Barruds Byalag.

Augusti 1980. Byalaget i Barrud bjöd till.

År 1552 grundades Barruds gård. Mellan 1807 och 1814 storskiftades byn och vid 1800- talets mitt skedde det Laga skiftet. År 1894 byggde Barrudsborna sitt Bönhus och år 1979 bildades alltså Byalaget. Det här är fem händelser av stor vikt för byns utveckling. Den första händelsen var förstås en förutsättning för de följande och får väl därför anses som viktigast. Hur bör de övriga händelserna värderas sinsemellan? Svårt att säga och onödigt att bry sig om. När Bönhuset byggdes i slutet av 1800- talet fick byn en kulturell samlingsplats, om än med något ensidig verksamhet. Huset var först och främst en plats för religiösa aktiviteter, men det var ändå ett hela byns hus, eftersom det byggdes på samfällad mark. Där stod huset fortfarande på 1970- talet, men nu utsatt för fritt förfall både in- och utvändigt, eftersom det gått en centraliseringsvåg genom den gamla väckelsens sentida organisation. Missionsförsamlingen, som var sist att driva verksamhet i Bönhuset, höll avskeds- gudstjänst och lämnade huset vind för våg.

Augusti 1980. Bönhuset.

Mot slutet av 1970- talet gick det en väckelsevåg genom Barrud som troligen var lika stark som den under senare delen av 1800- talet, men den här gången utan religiösa förtecken. Visserligen var Bönhuset det centrala, men nu gällde det att renovera och därefter vårda ett kulturhus, inte att återupprätta en församling. Det var ett nytt spännande experiment som startades, när Byalaget bildades år 1979. Två somrars entusiastiskt arbete gav till resultat att byn därefter har kunnat ståta med ett kulturhus som heter duga. Tack vare renoveringen kunde man också erbjuda religiösa samfund att ha sammankomster. Under drygt tjugo år har det hållits många gudstjänster, många bröllop och många möten av annat slag, där präst eller pastor inte var det primära.

Det fina med Byalaget är att vem som helst som är intresserad av byn och dess omgivning kan medverka. Det finns ingen medlemsavgift. Byalaget har rätten att disponera och sköta om Bönhuset och den närmaste omgivningen. Visst har Byalaget en styrelse visst har man en budget, men inget gods och bara lite guld. Att tillsammans äga något har sina risker. Någon kan säga: jag som stor ägare vill bestämma mer. I Barrud skulle det kanske inte vara några problem, eftersom det visat sig att byn klarat det här med bravur, men med tanke på att många människor syns bli allt

Byalagsaktiviteter.

mer inriktade på att bara bry sig om sitt eget, är det säkert en fördel att det är som det är på den punkten. Jag konstaterar: entusiasmen från 1970- och 80- talet har falnat men Bönhuset är i gott skick och Byalaget består. Så länge det finns liv finns det hopp. Byalagets aktiviteter har berört de flesta, för att inte säga alla i Barrud med omnejd.

I år (2002) fyller Barruds by 450 år. Det borde väl firas! Inte sant, Byalaget?

Augusti 1980. Barruds Bönhus. Mitten: Bernt G. och Gunnar V. med kollekt i hattarna. T. h: Seniorsångare-

EN VISA OM BARRUDS FYRA ÅRSTIDER: VÅR´N DEN HÄR NU

Vår´n den ä här nu å snön ä börte.
Nu börjar då rustas, i hus å i pörte.
Vi kommer te Barrö i vårli dräkt,
fjärran frå stasslivets eviga jäkt.
Samling te Valborg, så sa då ju va,
vi hälsar nu vår´n mä ett samfällt hurra!
Vi tänner e brasa å lågera lyser,
vårtalet hålles, raketera pyser.

Messömmar firas mä lövad majstång,
mä ringdans å logdans å oövad körsång.
Ja, festen den pågår sen utan stöpp,
änna tess sola på himlen går öpp.
Sömmarprogrammet ä bra ambitiöst.
Dä varar ju nästan, tess då ha blett höst.
Ja, sömt lockar många å sömt lockar färre.
Komme dä ingen, då vöre allt värre!

Sömmarns få vecker di ä allt så kôrta.
Dä står inte på förrän fölket ä börta,
tebaka te vardan må slit å tvång.
Nu ä då slut på vår bys hålligång.
Snart nalkas hösten, mä kôrtare dar,
då lyckli ä den mä semesterdar kvar.
sôm flår ikring ätter kröser å svampar,
innan di jaktlystne skogsstigen trampar.

Sen å dä hög tid för drev på älgen.
För jaktfölket ä då nu verkli Helgen!
Nu höjtas å ropas då dagen lång
inifrå skogarnas djupaste prång.
Sen kommer vintern, te mångas förtret.
Frå da te en annan en då inte vet.
öm Barrösyn helt önnar snö bler begraven.
Fortskaffningsmedel bler skidan å staven.

Sjön heter Unden, ett källrent vatten,
må hólmar sôm månen belyser öm natten,
må soldränkta stränner en sömmardag,
sôm skänker oss glädje å stort välbehag.
Barrö ä byn, mä bå Bönhus å gård.
röda små hus sôm vi ger våran vård.
För Barrö, för Barrö, vi hurrarop höja:
"Leve nu Barrö, uti Finneröja!"

Text och musik: Alf

Jag har faktiskt sjungit den här sången offentligt, om det nu kan kallas offentligt att sjunga i Barruds Bönhus.

RUNT SEKEL / MILLENNIESKIFTET

Det gamla millenniet led mot sitt slut. År 2000 hade Bernt och jag varit ägare i 33 år. Vi visste nog inte vad vi gav oss in på den gången vi tackade ja till erbjudandet att ta hand om Birgits fädernegård i Barrud.

Det gick mot ett ovanligt årsskifte, som sagt som var, som de Gamle brukade säga. Årsskiften, sekelskiften och millennieskiften är ju ingenting annat än moderna människors behov av att ha kontroll på tiden. Vem brydde sig om millennieskiftet år 1000? Men ändå! De där årtalsbytena får människor att tänka efter och summera. Ja, det finns till och med de som avger nyårslöften. På vår gård i Barrud märktes nog inte millennieskiftet så mycket, det vågar jag lova, eftersom det inte fanns någon där just då. Mössen missade nog den märkvärdiga natten. Nog om det! Nu vill jag visa att Bernt och jag tänkte på framtiden.

År 1999 planterade vi några nya fruktträd i Barrud. Ligger det inte lite symbolik i det? Plantera i detta millennium skörda i det nästa! Det var som vanligt: Bernt litade inte riktigt på att jag verkligen klarade av grävningen, så han utförde arbetet och jag fick vara hantlangare. Men medan han var upptagen av att plantera det första trädet, passade jag på att gräva lite grand i alla fall.

GOLFARE

Bilderna får tala för sig själva.

T. v: Lillstugan (som alltmer blivit Lars familjs boplat). T. h: Sörstugan (där Christers familj vistas).

Det gick ett år i taget också i det nya årtusendet. Men är det inte som att det går lite fortare år för år, trots att dagarnas antal fortfarande är 365 (högst 366)? År 2001 var ett händelserikt år. Det innehöll mycken glädje men också inslag av sorg.

Nu är det ju så att ett begrepp som *sorg* kan ha olika innebörd för människor, beroende på situation och sinnesstämning. Jag kommer att tänka på ett tillfälle för några år sedan, när Ulf Drake ringde till mig och inledde samtalet med att säga: Vi har drabbats av en stor sorg! Jag förberedde mig på att säga några väl valda ord av deltagande, när han fortsatte: Våra bocciaklot har blivit stulna. Visst var det där en nog så stor tragedi på Jotunheim, men allting är relativt.

Vår sorg i Barrud under året var Birgits sjukdom och allt som den förde med sig. Det handlade främst om medlidande med Birgit i hennes svåra situation, men också oro och många extra insatser på olika områden och olika plan. Birgit och Barrud har hört ihop under nästan hela 1900- talet och hennes frånvaro där under stora delar av sommaren och hösten kändes verkligen. Min lista över glädjande händelser ser ut så här (och jag värderar inte händelserna inbördes):

Vårbruket gick inte av för hackor, trots att vädret i april och maj var risigt. Vi satte potatis och jordgubbar och sådde till och med lite havre och trädgårdslandet blev också vidgjort. Försommaren var grönare, vackrare och mera växtlig än på många år. Middagarna nere vid Undenviken var underbara, inte minst i sällskap med Lovisa och Anja. Den enda arbetsdagen i Slänteberget, vid Skagem, var en framgång. Den kombinerade invignings- och födelsedagsfesten i Mossebo var hejdundrande högklassig. Barrudsmästerskapet i golf var som alltid ett trevligt evenemang, Det mest glädjande med årets upplaga var att Ulf Drake lyckades vinna i sitt trettonde försök och att han därmed får chansen att ställa till med ett riktigt golfkalas på Jotunheim år 2002. Arbetsdagarna i Barrud gav mycket synbara resultat på bostadshuset. Besöken av våra nära och kära i Örebro samt våra lika kära, men mera fjärran varande, var minnesvärda. Husets inre renovering under hösten gick som en dans. Birgits någorlunda tillfrisknande innebar att hon kunde komma till oss i Barrud då och då. Julfirandet i Barrud blev något att lagra i minnesbanken, trots den ihärdiga kylan.

Nu några positiva bilder från år 2001:

Fr. v: Kväll i april, kör hårt och kulturlandskap.

Fr. v: Kalle har kommit, klättrande kusiner och kalas i Mossebo.

Fr. v: kärra med kärt besök, kaos i köket och klart kök.

Nu är det år 2002. Somliga saker tänker man inte på, utan att någon annan påpekar det. Som till exempel att *Tvåtusentvå* ser bra ut att skriva och låter bra att säga. Det skrev min sysling Lyle Lofgren i ett mejl härom dagen. På engelska heter det ju *two thousand and two*, skrev han och det låter inte alls lika bra som på svenska och det har han faktiskt rätt i. När Lyle skriver svenska ord, stavas han dem som de uttalas på engelska, så han skrev *Tva tusan tva* och det ser ju ännu bättre ut, när man skriver det så.

Anders Larssons (Föreningssparbanken) 28 bilder. En tavla.

GÖMT OCH GLÖMT

När jag var barn i Vallsjöbol på 1940- talet, berättade mormor Augusta en gång om sina förfäder i Björnfallet. Jag hade glömt det, tills jag i går fick Augustas antavla framför ögonen. I minnet såg jag då Augusta sittande i köket, stickande strumpor i ett tempo som var rent otroligt imponerande.

Hon ville kanske förmedla lite av det hon visste om sin släkt den gången. Det var väl bortkastat, kan man tycka, att ödsla tid med sådan information till en tioåring. Var det verkligen någonting som intresserade mig? Nej inte då, men något intryck måste det ändå ha gjort. Visserligen glömde jag det, men det fanns ändå gömt någonstans långt inne i mitt medvetande och minnesbilden kom fram så tydligt, när jag nu läste *Anna Stina Gustafsdotter* och *Olof Eriksson i Björnfallet*. Trots att det var glömt, fanns minnet gömt!

Jag minns inga sakdetaljer från det där samtalet med mormor. Kanske berättade hon också om andra i sin släkt. Troligen gjorde hon det. Hon var, vad man brukar säga, släktkär och brydde sig mycket om sin släkt. Inget var henne mera kärt på 1940- talet, än när hennes bröder kom och hälsade på henne. Då kastade hon undan allt hon hade för händer, rusade ut genom dörren. strålade av glädje och ropade så att det hördes över hela gårdsplanen: *Bror min Emil har kommit hit!* Ja, hon satte nog Emil i Pjungserud främst, för när Karl i Smedsbol någon gång dök upp var ovationerna något mera dämpade.

Idag är det Britt som bor i mormors stuga i Vallsjöbol och hon har väl också fått ett och annat besök av bröder som har känt sig välkomna. Så har det allt varit!

Augusta Charlotta Fransson föddes i Smedsbol år 1876. Hennes föräldrar hette:

Frans Gustaf Andersson (f 1835) i Smedsbol &
Charlotta Sofia Olofsdotter (f 1851) i Åsebolet.

Frans Gustaf Anderssons föräldrar hette:

Anders Olofsson d y (f 1785) i Undenäs &
Stina Andersdotter (f 1793) i Åsebolet

Charlotta Sofia Olofsdotters föräldrar hette:

Olof Eriksson (f 1814) i Björnfallet &
Anna Stina Gustafsdotter (f 1825) i Björnfallet

Olof Erikssons föräldrar hette:

Erik Larsson (f 1775) i Västra Finnerödja &
Maria Olofsdotter Moberg (f 1789) i Högshult

Anna Stina Gustafsdotters föräldrar hette:

Gustaf Gustafsson (f 1792) i Björnfallet &
Greta Ersdotter (f 1792) i Björnfallet

Gustaf Gustafssons föräldrar hette:

Gustaf Gustafsson dä (f 1755) i Björnfallet &
Maria Bengtsdotter (f 1754) i Västra Lövåsen.

Maria! Vår kära gamla Maria Olofsdotter Moberg, som gifte sig med Jonas Svensson och bodde i Barrud nästan hela sitt vuxna liv. Samma Maria är Augustas morfars mor! Hur hänger det här ihop? Som vi ser i antavlan var Maria gift med Erik Larsson (f 1775) och de fick en son som hette Olof Eriksson, innan Erik Larsson avled år 1819. Han var då 44 år och Maria blev en trettioårig änka, som snart gifte om sig med Jonas Svensson från Sjöbron och flyttade till Barrud. Johan Oskar Karlsson i Barrud (dotterson till Maria Moberg) gick visserligen över sockengränsen och hämtade sin fru Augusta Charlotta år 1907, men Augusta var Maria Mobergs sondotterdotter och dotter till Johans

halvkusin Charlotta Sofia Olofsdotter från Åsebolet och Smedsbolet. Så vet vi då det som har sagts genom åren, att Augusta och Johan var *släkt på långt håll*. Det här ändrar ju ingenting i den berättelse jag håller på att avsluta. Vi kan bara konstatera igen hur ömtåliga dessa länkar och kedjor var! Och slumpen styrde historiens utveckling! Vad hade hänt om Erik Larsson fått leva och haft hälsan i behåll tjugo- trettio år till? Jag tänker på lilla Anja, när hon satt här för tre veckor sedan och resonerade vid frukosten: *Då kanske det hade suttit någon annan här i dag i stället för mig, sa hon. Här hade det kanske också suttit någon annan person, tänker jag, som höll på att skriva den här berättelsen.* (Fast jag undrar det!) Jag har tidigare liknat det där med släktkedjornas länkar vid ett gigantiskt lotteri. Jag hittar inte någon bättre liknelse. På vinstlotterna stod det: Fortsätt leva ! På nitlotterna stod det: *Finito !* Så var det och så är det.

MARIA OLOFSDOTTER MOBERG

Hon föddes i Mobäcken år 1789.

Hennes föräldrar hette Olof och Stina.

Hon var äldst bland sju syskon.

Hon gifte sig med Erik Larsson i Ranängen.

Hon födde Erik år 1812.

Hon födde Olof år 1814.

Hon födde Stina Cajsa år 1816.

Hon födde Lars år 1817.

Hon födde Eva Stina år 1819.

Hennes make avled strax innan Eva Stina föddes.

Hon var trettio år gammal och änka.

Hon gifte sig med Jonas Svensson.

Hon födde Anna Lena år 1823.

Hon ärvde 1/135- dels mantal i Barrud år 1825.

Hon födde Lovisa år 1826.

Hon födde Johannes år 1830.

Hon födde Gustava år 1836.

Hon bodde en tid i Slottsbol.

Hon flyttade så småningom till Barrud.

Hon hade åtta barn i livet år 1837.

Hennes äldsta barn var tjugofem år.

Hennes yngsta var ett år.

Hon och hennes make köpte mark i Barrud år 1847.

Hon bodde med sin familj i ett rum och kök i Barrud.

Hon och hennes make brukade 1/30- dels mantal.

Hennes make avled år 1853.

Hon och hennes son Johannes skötte gården.

Hon skaffade sig ett hållningskontrakt år 1861.

Hon sålde sin andel av gården till sonen år 1862.

Hennes son sålde till dottern och mågen år 1864

Hennes dotter och måg övertog hållningen.

Hennes barnbarn Ida föddes år 1864.

Hennes barnbarn Karl föddes år 1865.

Hennes barnbarn Johan föddes år 1867.

Hennes hållningskontrakt skrevs om år 1867.

Hennes sista resa skulle bekostas av arvet.

Hennes barnbarn Adolf föddes år 1871.

Hennes barnbarn August föddes år 1873.

Hon blev 86 år gammal.

Hon avled i Barrud år 1875.

BARA EN SAK TILL

Gamla byggnader i Barrud. Fr. v: brygghus, soldattorp, lada.

Det finns många foton och andra bilder i den här berättelsen. Jag vill visa en till, innan jag slutar. Kvarnbäcken är ett trevligt litet vattendrag. Förr var den viktig, eftersom dess vattenkraft drev både kvarnar och sågverk. I modern tid blev den överflödigt som energikälla och nu har den bara till uppgift att tömma Kvarnsjön på det vatten som inte ryms där. Man säger att *åren rullar på* och *tiden rinner iväg*. Kvarnbäcken har alltid runnit där den rinner och vad skulle hindra den från att rinna i framtiden? Ja, det skulle vara människorna i så fall. Jag har en vädjan: var rädd om Kvarnbäcken. Vårda den. Den har ingen rationell funktion nu för tiden men det måste inte allting ha. I den meningen är Kvarnbäcken en bra symbol.

Så slutade berättelsen om Karlsönernas Barrud för tjugo år sedan och så slutar den nu.

Mariestad 23 oktober 2021 / Alf

Jag har gjort en film med rörliga bilder från år 2001. Den finns på den här adressen:

<https://youtu.be/PIZEApp6uC8>

Såväl filmen som denna berättelse publiceras i: www.mossebobladet.se.